

LUCEAFĂRUL

SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA ● Redactor-șef: EUGEN BARBU ● ANUL IX — Nr. 33 (224) Sâmbătă 13 AUGUST 1966 — 8 PAGINI, 1 LEU

săptămîna

sfîrșit de seceriș

În fiecare an, în săptămîna asta de august, îmi îndemn, nu știu de ce, mereu gîndul să-și amintească un cîntec: „Nici o boală nu-i mai gră / Ca vara la secere...” Cum o fi mai departe cîntecul? L-am auzit de mult, în anii copilăriei mele, ca un oftat sugrumat pe cîmpuri. Era la începutul lui august 1944. Seceratul întîrziase. Prin holde, mai mult bătrîni, femei și copii îmbătrîniți prea devreme. Scâlțați în sudoare, cu fețele năclăite de praf, încovoiați, cu secerarea spre rădăcina grîului, păreau o puzderie de semne de întrebare împrăștiate de istorie peste cîmpuri. În aerul uscat, spre vîntul zării, (șinea din cînd în cînd cu efort de pasăre oboșită, cîntecul acesta uitat de mine și uitat de oamenii care l-au zămislit. Ce spunea mai departe, oare, cîntecul? Parcă-i jelea pe cei duși de-acasă, parcă-i blestema pe hitleristi, parcă s-ana de-o nădejde, parcă lăuda pămîntul însetat pe care cădea sudoare și lacrimă.

Cineva-și scăpase secerarea-n picior și pămîntul însetat bea singele ca o sălbăticuie. Era august și arșița mare și vremea avea de oameni mila cucului. Oamenii nu mai dormeau zile și nopți, în schimb le adormise norocul, pe o pală de fin cosit, cum doarme doru-n doină. Secerișul cu mijloace primitive părea o boală grea și fără leac.

Au trecut de atunci peste douăzeci de veri și iată că oamenii au uitat pînă și cîntecul. Li văd pe aceleași cîmpuri, poate pe aceiași oameni, uncori, în urma combinelor, luptîndu-se cu sacii imenși burdușiți cu boabe. Pe frunte mai au sudori și praf dar în suflul nu mai au obida și-au uitat cîntecul care nu mai are nici o legătură cu viața lor. S-aud alte cîntece, printre vechile doine triste și pline de dor, dar cîntecul acesta nu. Cooperativizarea agriculturii, mecanizarea ei, introducerea științei în muncile cîmpului, înțelepciunea cu care partidul conduce această străveche și importantă ramură a economiei naționale, a ușurat truda oamenilor, le-a inseninat viața și i-a dat sensuri noi, pline de demnitate. Și iată, e tot august, și n-am pășit decît pe 22 de trepte, fiecare a răspuns la semnele de întrebare, de pe cîmpul acela aspru și ars, pe care a picurat lacrimă și sudoare și singe. Pe fiecare treaptă s-au născut alte cîntece. Cîntece pline de îndreptățite nădejdi, de încredere și optimism. Cîntecele noilor destine, cîntecele marilor certitudini.

Dacă uităm un cîntec nu ne putem uita pe noi, pe noi cei care am urcat 22 de trepte în timpul istoric și ne-am sădit în alte cîntece cu fiecare seceriș. A trecut secerișul și n-am citit în presă nici un poem, nici o poezie închinată acestei munci sfinte. Trag însă nădejde, căci în literatură secerișul e mai tîrziu. Să se fi banalizat, oare, tema muncii într-atît încît să nu-și mai merite locul în poezie? N-a fost, oare, între copiii aceia de pe cîmpurile lui august 1944 și unul dintre poezii tineri de astăzi? Amintirea acelei zile îndreptățeste, cred, măcar în parte întrebarea de acum. Nu ca un reproș, ci ca o sugestie amicală. Căci poezia merge sau ar trebui să meargă în fruntea oamenilor, în împinșinarea viitorului, decolînd de pe treptele trecutului. Sub zborul ei crește luminos prezentul.

I. D. BĂLAN

GRIGORE VASILE:

PORTRET

DAMIAN URECHE

poem pentru steag

Stea și steag împreunînd simboluri, Pîinea de pe cîmpuri suie-n steag de-a dreptul
Clipă intimă trăită-n viitor, Minerul dulce din strămoși.
Pentru împlinirea inimii se-aude Am citit istoria cu pieptul,
Doar culoarea luptei tuturor. Fie-ne stejarii mai frumoși.

Fie-le lumina mai înaltă
Celor mai intransigenți bărbați
Ce-au mutat din loc aceste zile
Către zorii ce-i numim Carpați.

aerarium

Din rafturi se desprinde umbra dieilor. Au trăit și s-au stins la căldura faptelor. Au scris aceste dovezi cu propria lor viață. Caligrafia tuturor e rînduită aici compartimentată între grinzi de fier, numerotată și etichetată. Are în ea, aducînd pînă în zilele noastre, reci și stîlbe zvonuri din depărtări. E un depozit al arhivelor statului.

Rătăcesc în noi, aici, în casa timpului, glasuri de cetăți și de vieți. Pretutindeni dăinuie încremenirea celor dispăruți și umbra dieilor. Întorcem cu grijă file din arhiva Minăstirii Neamului. Vin din vremi în care scrisul nostru era rar. Acolo, în somnul hîrtiilor stau domniile țării printre sigilii și înscrisuri de danii și cîtorii și pravilii și atitea altele. Pictorii de manuscrise le-au dat frumusețe. Radu cel Mare dă înscris de întărire minăstirii Govora la 1499.

De la Tismana vine către noi caligrafia aleasă a lui Dionisie Eclesiarhul cel plin de ciștigul în-deletnicirii sale (numeroasele înscrisuri arată că îl era de îndatorată stăpînirea, mină lui scrisese în multe locuri). Mii, zeci de mii de documente. O sută patruzeci de kilometri numai rafturile cu dosare și hîrtii de valoare. Timp și istorie adunate în demnitatea hîrtiilor. Săli imense — locuri fără glas, lipsite de zbulcium, depozite tînuțe sub cheie și răspîndite în toată țara — un neprețuit tezaur public. Mii de cercetători, șaptezeci de filiale (în 1938 doar opt unități de arhivă!), zeci de volume editate, o revistă — acestea sînt arhivele statului astăzi.

În depozit — liniște, ea e cîltoria acestor locuri. Din timp în timp rafturile își cheamă dezlegătorii. Ei cunosc valoarea acestor hîrtii și le-au îndrăgit. Și au răbdarea să străbată timpuri și să reinvie mulțimi de amintiri și de oameni îmbrăcați după vîrsta anilor, cîți s-au scurs de la Basarab-Intemeietorul și de la Bogdan-moldoveanul. În uriașul aerarium al arhivelor aliat într-o nobilă îndrumare și grijă a partidului și statului s-a pus capăt risipei orbe a hîrtiilor, așa cum se făcuse ea odinioară. De la 1831, cînd au luat ființă, pînă în zilele noastre „cămările de hîrtii vechi” a căror valoare și științenie calculetesc un bun național, a cunoscut vrednici îndrumători în Asachi și Ion Heliade Rădulescu, Grigore Alexandrescu, Vasile Alecsandri, George Șion, Teodor Codrescu, Cezar Bolliac, C. Aricescu, B. P. Hasdeu, Dimitrie Onciu și N. Iorga („Cîia viață, cu grija, suferința și puțină e! bucurie se găsește în... scrisoarea ce se îngălbenește cu vremea. Sînt acolo cîntece de mulțumire și slăbire cîntece de durere... uneori atîta simțire adevărată se ridică pînă la înălțimea unei literaturi, unei poezii”).

Bunii păstrători de azi ai acestor hîrtii au izbutit să pună la adăpost sigur neasemuite comori: impunătoare pergamente domnești, cu pecetea atîrnate și păstrate în cutii, numeroase înscrisuri cu iscălituri meșteșugite, hărți și multe alte manuscrise îndemnînd toate la o lungă și grea trudă de cercetare a lor. Fapte istorice, cite un crîmpel de viață, nume de boieri, solemne acte

de proprietate... Veacuri întregi sînt adunate în aceste cămări, timpul însuși e rînduit, catalogat. Istoria cu grămazi de cenușă și cu renașteri, de la „Neașoe cel cu simț de artă și Despina venită din mijlocul splendorilor bizantine”, an după an s-a adunat în aceste rafturi ceea ce N. Iorga denumise „opera sacră a secolelor” — minăria și puterea morală a poporului nostru. ...Aici tăcerea se rostogolește peste tăcere și culcă în inimile noastre amintirile. Vremurile adunate în cetate timpului, în acest neprețuit aerarium, înainte de toate fixează amintirea trecutului nostru. Nu se pot cinsti îndeajuns măsurile luate de statul socialist pentru a pune la adăpost aceste mari valori.

Întorcem o filă. Se îndreaptă spre noi lunga istorie a românilor. Și înscrisele legendarului Ștefan. Întorcem cu grijă file din arhiva Minăstirii Neamului. Se păstrează în scris amintirea înaintașilor. Cea mai mare și mai ducioasă grijă se dă acestor mărturii. Din pergamente se ridică și trece dincolo de ziduri chipul său tipărit cu bronz, așa cum l-au așezat minile artistului pe evangheliarul de la Humor. „Istoria lui Ștefan cel Mare pentru poporul român” a lui Nicolae Iorga, editată în vara aceasta pentru a doua oară din anul 1904, multiplică în vitrinele librăriilor, în rafturi de bibliotecă și în casele românilor de patruzeci de mii de ori același chip al lui Ștefan cel Mare. Amintirea lui aduce în generațiile de azi ecoul unui vis lină din care istoricii au făcut schele, iar Mihail Sadoveanu file de emoționantă cronică: „Viața lui Ștefan cel Mare” ediția 1966. Tiraj: 100 160 exemplare! Tineretul de astăzi răscolește cu degele nerăbdătoare aceste două cărți la care noi am ajuns plecînd dintr-un depozit arhivistice. Voievodul „zbulciumat din anii celor dintii încercări pînă în clipa în care moartea singur l-a împiedicat de a merge mai departe”, crezuse în neamul său. Prezentul arestă această dreptă încredere. Ștefan — „apărătorul moșiei sale, război pămîntului său, conducătorul în apărare al oamenilor săi, cel care nu s-a bătut, nu s-a putut bate în locuri străine, lui fiindu-i doar de o singură țară și de oamenii care cresc pe dinăca să se îngroape într-însa” — se întîlnește astăzi cu lumea noastră, socialistă. Și nu există cîntire mai mare și mai patriotică în atara cunoașterii acestei vieți, clădită din fapte și scrisă de N. Iorga și mai apoi de Sadoveanu după documente. Tipărirea lor este o adevărată sărbătoare editorială.

...Departate de lumină, în somn galben, hîrtiile arhivelor statului sînt făclii descînd mîturi, dosare înlocuind crenelurile, peceți, dînd conturul unor figuri îndepărtate. Arată încă o dată trîncișia și finețea legăturilor prezentului cu înaintașii, întrucît „vii și morți fiind laolaltă în adăugirea aceluiasi tezaur”. Tîrm statomice, aerarium-ul a devenit loc de meditație. Din rafturi și hîrtii timpurile trecute trec în noi, fixînd încă o dată valoarea unei cugetări eminesciene: „Cine cunoaște lumea știe ce multă schimbare aduce anii...”

ROMULUS ZAHARIA

în acest număr

- integritatea unei străvechi culturi de vladimir streinu
- trei dimineți însoțite la „electroputere” — craiova de dionisie șincan
- un articol despre federico garcia lorca
- împrejurimile vienei de d. păcurariu
- plastică
- film
- muzică

SPORT
de EUGEN BARBU

integritatea unei străvechi culturi

ștefan aug. doinaș: omul cu compasul

Cultura română e un organism complet. Născut și format pe îndelungi în aproape patru secole de istorie atestată documentar, cu funcțiuni și comportări de viață numite și analizate în timpul din urmă de mai multe ori, acest organism, examinat radiologic, își pune în vedere osatura de sprijin și în deosebi a coloană vertebrală, puternică și dreaptă.

În adevăr, mersul formativ al culturii române se declară veac cu veac în jurul ideii de conștiință națională, care a fost silită mai întâi să ia forma de conștiință lingvistică. Stăpîniri telurice, dar etemere, izbucnind pentru un timp să acopere sentimentul colectiv de naționalitate, n-au putut totuși să-i împiedice afirmarea ca sentiment al limbii comune. Uneori, împotriva scopului urmărit, înseși aceste stăpîniri sau numai puteri de alt ordin decît cel politic, au ajutat fără să vrea constituirea limbii române în factor de cultură. Oamenii de știință convin azi unanim că reforma religioasă husită, luterană și calvină, ca și de altă parte catolicismul însuși, în privința Transilvaniei, iar în privința Moldovei și Țării Românești școlăile latine ale opusului european, au fost factori de seamă ai apariției scriștice a limbii noastre, manuscrise și tipărituri.

Către sfîrșitul secolului XV și începutul celui de al XVI-lea, husitismul, venind din Boemia, ca să facă prozelizii maramureșeni, își îmbracă propagația românește; cu aceeași dorință, pînă în secolul următor, luteranismul și calvinismul, acesta sub privegherea binevoitoare a statului maghiar, se concurează între ele pe calea comună a traducerii și tipăririi de texte liturgice românești; mai tirziu, catolicismul, urmărind pe altă cale propria expansiune, prin cunoscuta „unire” formală cu a parte a bisericii românești din Transilvania — și consecutiv, prin educarea preoților uniți în școlăile Vienei și Romei, ajunge numai să adăncască și să articuleze deplin conștiința noastră lingvistică pe baza latinizării. Și astfel maramureșenii nu s-au husitiți, transilvănenii nu s-au luterizați, nu s-au calvinizati și nici nu s-au catolicizati, reîntînd însă din toate aceste patru acțiuni confesionale mijlocul lor propagandistic, adică introducerea limbii române în biserică, biruința ei asupra slavăi „scare”, deci afirmarea conștiinței lingvistice ca formă istorică a conștiinței naționale. Împrejurarea este

de-a dreptul memorabilă, fiindcă rareori s-a văzut ca una sau mai multe cauze lucrînd împotriva naționalității unui popor să fie convertite de acest popor însuși în factori de progres național. E poate chiar legea de viață a poporului român, care a știut în trecut și va ști de mai multe ori în viitor să fructifice vitregiile istoriei.

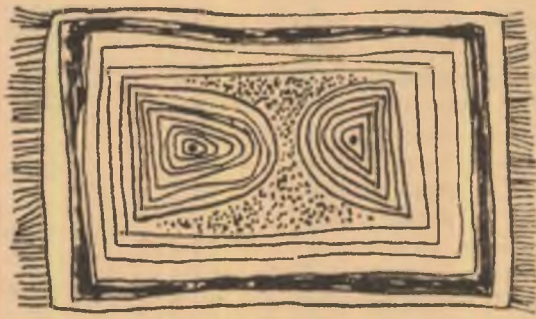
Cu latinizării Blajului, ne aflăm așadar în momentul cînd pe raza transilvăneană conștiința limbii comune se declară conștiință națională. Ceea ce însă se întimplă acum, în secolul XVIII, pentru Transilvania, se întimplase de cel puțin o jumătate de veac în Moldova și Țara Românească: cronicarii moldoveni și munteni, de la școlăile apusului latin, fie ele ale Lwawului, ale Romei sau Constantinopolului încă bizantin, ca învățătură, aduseseră acasă nu numai sentimentul și dovada latinizării, dar chiar sentimentul naționalității, deși fără locuie de români se aflau despărțite și sub felurite stăpîniri străine.

Prin urmare, încă din secolul XVII conștiința noastră lingvistică devenise conștiință națională și factor activ al identității de neam, căci nu avem în acest sens numai simple afirmări cronicărești, ci și fapte de cultură decizive, schimburi spirituale de la o țară la alta. Așa este, între altele, răspîndirea printre românii din toate țările a cronicilor manuscrise, așa este trimiterile unui sac de litere de la București la Alba Iulia (Bălgărad, cum i se zicea atunci) ca să se tipărească traducerea Noului Testament și tot așa, mai cu seamă, este Biblia Bucureșteană de la 1688, tradusă de cărturarul munteni și moldovenii într-o sinteză a tuturor gairurilor românești, folosite în alte traduceri anterioare, și răspîndită apoi pe întreaga arie a românismului. Latinizării transilvănenii reiau astfel și dezvoltă starea de spirit a cronicarilor și episcopilor moldo-valahi, pentru ca urmașii din veacul al XIX-lea, ieșiți tot din școlăile „Micii Rome” cum spunea Blajului, Eminescu, să colaboreze frățește cu marii scriitori de dincoace de Carpați, anticipînd sub formă culturală întemeierea statului român modern.

Către această realitate colectivă văzută ca Dacie a spiritului românesc, îndeou manifestările publicistice ale lui Kogălniceanu, ale lui Alexandri, Bălcescu și Bolintineanu, sau ale lui Aron Pumnul și Iosif Vulcan. Ori-

unde ar fi apărut, la Iași, la București, la Cernăuți, sau la Oradea, publicațiile lor intruneau la un loc, ca într-o hartă miniaturală a țării întregite, pe toți scriitorii timpului. Și unitatea spirituală, pe care o susțineau ei pe deasupra și dedesubtul diferitelor regimuri politice stăpînitoare, nu era alta nici pentru Gh. Lazăr, Simion Bărnuțiu și alți profesori ardeleni, care au colorat național învătămîntul public din Principate.

Toți acești oameni de cultură, avînd trează în mintea lor învățătura latinizării transilvănene și a cronicarilor moldo-valahi, au fost niște iluminați ai ideii de naționalitate și totodată niște iluminați ai ridicării poporului

prin cultură. Ca și înaintașii lor, ei au împleit fără răgaz ideea de naționalitate cu aceea de democrație, istoria poporului român fiind concomitent o luptă continuă de dezrobire și națională și socială. Nici o revoluție nu s-a declarat la noi fără să fie inițial sau să devină ulterior mișcare patriotică și totodată economică. Exploatarea în întregime ei pînă la o i se lua numele și a dezignă cu el starea de robie („român” — „rumân”), națiunea noastră și-a format de-a lungul istoriei ei o concepție politică proprie, în care democrația și naționalitatea sînt sinonime.

De aceea, pentru socialismul nostru, nutrit cu toate biruințele trecutului în vederea celor viitoare, conștiința democratică e un alt nume al conștiinței naționale, sub amîndouă aceste denumiri, aflîndu-se aceeași năzuință românească de viață colectivă, care dă și culturii române coloana ei vertebrală.

„groapa” sau despre realismul mitologic

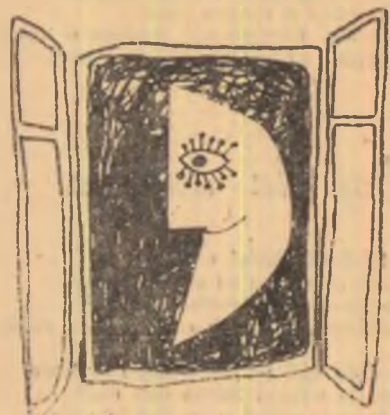
Groapa este un cosmos cu legi și mișcări proprii dar în același timp un cosmos ale cărui legi și mișcări reproduc legile și mișcările altor realități paralele. Există romane cu subterane și romane cu etaje. Căutăm în spatele unei realități prezentate de autor o altă realitate cu care se presupun coincidențe de scheme și motive, situații și personaje. Este cazul literaturii realismului mitologic, frecventă la scriitorii atît de diferiți cum sînt Joyce și Faulkner, Matei Caragiale și Michel Butor. Dar există și romane care nu pornesc de la scheme și motive prestabilite, romane care se impun prin forța și ireductibilitatea situațiilor propuse, oferind ele însele premisele constituirii unui mit. Aparent concrete, uneori istoric concrete, ele izbutesc prin forța proprie să se rupă de datele și condițiile istorice, ajungînd la o maximă generalizare. Don Quijote sau Madame Bovary, Castelul sau Procesul reprezintă astfel de opere: un roman din aceeași categorie poate fi socotit și Groapa, roman cercetat și comentat mai ales sub aspect lexical și sociologic (uneori sociologic) și mai puțin sau de loc în ceea ce privește structura lui artistică.

Groapa este unul dintre puținele, poate singurul exemplu de roman cu suprapersonaj realizat din literatura noastră. Romanul nu este unul cu „ramă” preț pentru reunirea unor episoade independente. Fiecare episod, deși nu va avea legături strîns cu celelalte, va purta în el în schimb semnele și stigmatele suprapersonajului — cel care există în fiecare, definindu-l pe fiecare, fără a se lăsa definit de ele. Căci suprapersonajul este o încercare de recuperare a unei totalități prin intermediul unor operații metaforice de limitare a realității la un spațiu care însă, prin analogie, va include toate virtualitățile realității totale din care a fost extras. Vom considera suprapersonajul deci, acel personaj care de cele mai multe ori nu este un individ ci contextul în interiorul căruia se constituie o rețea mai mult sau mai puțin densă de conflicte determinate. Prezentă concretă, suprapersonajul nu este totuși o prezentă dinamică ci una de catalizare. El poate fi un eveniment (Quatre-vingt-treize), un loc (Notre Dame de Paris, Groapa) o stare specială (La Peste, Les Fruits d'or, Rhinoceros) dar ceea ce le este comun tuturor tipurilor, este forța de determinare a tuturor acțiunilor indivizilor. Devenind personaj, contextul primește o amplă valoare semnificativă, constituind unul din cele mai eficiente procedee pentru definirea unor caractere. Avînd în ea forța de a trăi prin ea însăși, Groapa poate decide asupra existențelor care evoluează în ea: suprapersonajul își colectează personajele potrivit caracteristicilor sale cele mai intime, Groapa planează peste individ ca un spectru, îl respinge și îl atrage, se însinuează oriunde, determinînd și nelăsîndu-se nicodată determinată. Ea nu poate fi influențată de indivizii polarizați, ea are o impenetrabilitate și o consecvență care nu este a ființelor vii, înzestrată cu conștiință și rațiune, ci a forțelor obiective, inexorabile și nu rareori absurde prin irationalul lor.

Este însă Groapa o carte tragică? Fără îndoială că nu. Ea se află dincolo de tragic, dincolo de orice intenționalitate de acest tip. Vom observa că operele în care apar suprapersonaje se apropie cel mai mult de ceea ce numim în general realism mitologic. Tragedia presupune o confruntare, o opoziție de termeni și deci o integrare într-o scară de valori a termenilor: dar un mit nu poate deveni tragic decît pentru concepția

nietzscheană asupra acestor simboluri etnolingvistice. Dar Groapa este un Olimp fără un conducător suprem, un Olimp situat dincolo de tragic — ea nu are cu cine să se confrunte. Nici chiar timpul pare să n-o atingă, ea însăși se confundă uneori cu timpul.

Un alt argument pe care l-aș putea aduce în afirmarea absenței tragicului este simultaneitatea relativă a conflictelor interne. Paralel și simultan cu evoluția familiei circumarului Stere se desfășoară odiseea hoților între groapă, pirana și Borțoasa, minuscula viață a copiilor, anonima trudă larvară a gunoierilor, afa-cerile unui popă; în aceeași vreme și în același loc moare parlagiul Marin Pisciă, mor lăutarii și golănesc potăile, aici apare Fane de la Morgă și are loc Balul meseriașilor, aici luptă Bică-jumate, aici „Ala mică” își începe activitatea sentimentală, aici Didina și Sinefta și-o continuă, aici Lina și-o termină — aici se ratează Bozoncea și se lansează Paraschiv. O carte

ideală, care nu se va scrie nicodată, ar trebui să cuprîndă toate aceste evenimente în mod simultan, potrivit desfășurării lor, și nu succesiv. Simultaneitatea ar exprima exact absența tragicului, căci în fiecare moment s-ar întimpla evenimente care fiind de semnă contrarii, s-ar echilibra reciproc. Din punctul de vedere al Groapei, ființă monstruoasă și agonică, moartea lui Anghel este nesemnificativă pentru că ea are loc în același timp cu un chef al hoților și cu conceperea unui nou copil într-un bordei al mahalalei. Închizi-zînd în sine deodată viața și moartea, energia și slăbiciunea, dragostea și ura, oamenii și neoamenii, cîinii și gunoaiele, mai este oare Groapa o carte tragică? Fiecare element ale acestei cărți este un germene dar și un hoit, viața care vrea să se impună, stă alături de moartea care o urmează și o precede. Priviți decădere lui Bozoncea: nu simțiți în ea și sfîrșitul lui Paraschiv? Privită în întregul ei, Groapa nu se află sub semnul tragicului, privite din interiorul acestui cosmos toate evenimentele sînt tragice. Situați în afara ei, detașată de ea, ne vom da seama că Groapa este o realitate care nu suportă calificative. Ca orice mit, Groapa nu e și tragică, nu e nici comică și nici sublimă sau grotescă: ea pur și simplu a existat, ca ceea ce în logică matematică se numește „existență pură”, atuncînd se demonstrează existența unui obiect, fără ca acest obiect să fie indicat sau constituit.

Ajunși aici, ne apropiem, de fapt, de discutarea presupusei structuri ciclice a operii. Cartea începe prin episodul care-l prezintă pe bătrînul paznic Grigore și se termină printr-un episod care realizează pe același personaj într-un context fără modificări esențiale, aflat parcă într-o continuitate. „Trecuseră zile după zile, unul muriseră, el văzuse nuși și petreceri, copii mahalagiilor crescuseră sub ochii săi bătrîni, își aducea aminte de un foc ce mistuise casele, de niște întîmplări de care mai ridea și acum, că așa e viața, ca o panoramă...” se spune în ultimul pasaj al primului capitol. „Cîmpul Cuțaridei se umpluse de lume. Nu mai avea loc. Să se fi sculat morții, s-ar fi rătăcit prin mahalala. Se tăiaseră străzi noi, se mai deschiseseră citeva prăvălii, unii nu mai erau, numai ei și cu Aglaia nu se clintiseră de la rampă, acolo-și așteptau moartea...”

Noaptea de primăvară, rece și înaltă, își aprinsese loate stelele. Aglaia tot mai bodegănea: — Grigore, trece spărgătorul de lemne, tu nu-l auzi? Bărbatul ascultă puțin și spune dînd din umeri: — Ți se pare, crește iarba...” Acesta este ultimul pasaj din ultimul capitol. Groapa ar fi deci un cosmos închis în sine, care nu se precede pe sine însuși și nu-și urmează și însuși, iar Grigore bătrînul ar fi poate raționamentul acestei viziuni circulare asupra lumii. Dar mi se pare că finalul acesta include un simbol avînd cu totul alte sensuri: iarba care crește este o nouă energie, o nouă mișcare, o nouă forță într-un univers care e un animal mort și descompus. Iarba este o nouă viață și bătrînul Grigore este oracolul ei defnic, poate detașat de orice eveniment, dar tocmai de aceea mai autentic.

Observați apoi că în această comedie umană, între diversele povestiri nu există comunicare sau rareori vagi ecouri, relații indirecte amintesc de alte grupuri ale aceleiași lumi. Și observați că există treceri pe alte planuri decît cel uman, creîndu-se analogii universale, cosmice, observați momentele care marchează scurgerea timpului și insistența cu care sînt consecuate schimbările meteorologice. Observați apoi că unele povestiri sînt traectorii complete, în timp ce altele nu au început și nici sfîrșit, că unele sînt segmente dintr-o traectorie, un început, o urmă, un sfîrșit ca într-un roman „ironic” scris de Valery Larbaud. Huxley sau Alejo Carpentier. Mai observați că episoadele inferente sînt la rîndul lor sectionate și integrate în ordinea altor episoade cu care nu au nici o legătură totuși, creînd această rețea inextricabilă, singura capabilă să creeze sentimentul diversității acelei lumi trecute, a incongruenței ei, a incomunicabilității sociale a grupurilor și indivizilor din cadrul sistemului descris.

Am aruncat pe aceste rînduri numai o parte din gândurile pe care mi le-a declanșat o nouă lectură a acestei capodopere recent reditate într-un tiraj de masă. Evident m-am referit mai ales la unele aspecte formale ale cărții, încercînd să demonstrez că o operă mare nu este numai limbaj sau numai tematică, — structurile ei fiind reperabile la cele mai diverse nivele. Semnificativ este că, prin trecerea timpului, prin confruntarea ei cu cărțile mari ale literaturii universale, Groapa își apare sub aspecte meruete altele, meruete inedite, drept una din cele mai rafinate construcții pe care le cunoaște literatura română.

MARIAN POPA

CORNEL REGMAN

trei dimineți însorite la „electroputere“ craiova

reportaj

de DIONISIE ȘINCAN

Numitul Procust e pomenit câteodată pentru a reda sugestiv un supliciu de natură morală, spirituală. Numitul Procust a fost foarte des pomenit, din antichitate și până în epoca modernă, pe toate meridianele și paralelele. Tilbar, — la propriu, a pătruns în sferele sufletului, operând, datorită unei multitudini de factori de cele mai diferite ordine, spre chinul și necazul oamenilor. Arătat cu degetul în regimurile trecute când își desfășura activitatea pe scară industrială, favorizat de principiul Homo homini lupus, n-a făcut cunoștință cu „justiția immanentă”. Era el însuși aproape un principiu juridic, înscăunat temeinic pe toată durata orânduirii burgheze. Ne-am întrebat sub ce formă se ascunde astăzi numitul Procust în societatea noastră; a izbutit el oare să supraviețuiască? Am pornit, sprințuți de mai mulți tineri muncitori, să-l dăm eventual de urmă, în trei dimineți cu soare, la Electroputere-Craiova.

— Pot fi așezați tinerii în patul lui Procust?
— Depinde din ce punct de vedere se pune problema.
— Adică... pot fi așezați?
— Răspunsul meu este: nu trebuie așezați! Ar fi o prostie! Dar se întâmplă să fie așezați câteodată. Să luăm un exemplu. A. T. a absolvit școala profesională a uzinei cu note foarte bune. Fusese un elev mai mult decât conștiincios. În uzină însă, cu toate că știe meserie, este un altfel de om: nedisciplinat, absentează des, neglijenț... Ce s-a întâmplat cu el? Și cum trebuie acționat? Pe mai multe căi, desigur, dar chirurgia e chirurgia, chiar și cu anestezice — doare!
— Dar acesta nu este patul lui Procust!
— Evident! În cazul lui A. T. patul lui Procust a acționat în perioada de la angajare și până la abaterile sale. A fost lăsat de

capul lui să se descurce într-o situație cu totul nouă; situația de muncitor este cu totul alta decât cea de elev. Și părinții și organizația U.T.C. nu s-au gândit că el pășea pe un teren complet necunoscut. Avea bani, căștiga bine, grijile materiale cele mai elementare îi lipseau, părinții nu-i cereau o centimă din salariu, dădeau totul ei, ca mai înainte, „doar stă în putere și copilului nu trebuie să-i lipsească nimic”. Atari condiții l-au împins — nefiind o fire consolidată suficient — să se întindă cât nu-i este plapoma. Supliciu lui Procust pare în acest caz dulce. Așa i s-a părut și lui. Trezirea însă e amară. Și pentru el și pentru părinți, și pentru noi, tovarășii lui de muncă. Dintr-un elev bun, ne-am trezit cu un muncitor care a suferit câteva amputări într-un timp scurt, amputări operate din neglijența factorilor enumerați mai sus. Pare întotdeauna argumentarea, dar e reală, după mine. Atenție la patul lui Procust! S-a modernizat și el!

Răspunsul e semnă de Marin Vișanescu, secretarul comitetului de partid al fabricii de transformatoare.

— Ce calități socotești că trebuie să aibă un tânăr din uzina dumneavoastră?
— Să fie bine pregătit politic și profesional, fruntaș în întrecerea socialistă, participant la toate acțiunile organizației, model de comportare în societate, să dea dovadă de inițiativă creatoare...
— Că tinerii fac parte din organizația U.T.C.?
— Peste 2.600 de tineri.
— Și că tinerii posedă calitățile pe care le-ați enumerat?
— 1.500.
— Sinteți de o precizie impresionantă.
— Aveți în vedere aproximația.
— În jur de 1.500!
— Ce ne facem în cazul acesta

cu cei „în jur” de 1.000 care nu înțeapă condițiile expuse mai înainte?

— Întrebările sînt cam telegrafice și m-au silit la răspunsuri asemnătoare. Problema este interesantă și foarte, foarte complicată. Nu folosesc o schemă, să știți, înșușită de mine mai înainte, nu-i măsoar pe tineri cu ajutorul unei scheme — acesta e bun, corespunde schemei; acesta nu e bun pentru că iese din cadrul schemei. Când am pronunțat cifra de 1.500 referindu-mă la tinerii cu care ne mîndrim, m-am gândit în primul rînd la frunții în întrecerea socialistă și la cei evidențiați luna de lună. Aceștia oferă, după mine, o garanție din toate punctele de vedere, nu se obțin astfel de titluri de florile mărlului. În uzina noastră 80% din cei care muncesc sînt tineri. Și tinerii nu se lasă culcați în patul lui Procust. Și nimeni nu se gîndește la așa ceva. Ne străduim ca munca de educație pe care o desfășurăm să fie cât mai rodnică, cât mai eficientă. Inițiem acțiuni variate, pornind de la cele aflate pe planul profesunilor pînă la cele privind organizarea cât mai plăcută și mai instructivă a timpului liber. Dacă în ceea ce privește prima categorie de acțiuni, avem succese evidente, la cea de a doua lucrurile se complică. Simțim lipsa unui club al uzinei — știți că în Craiova există un singur club muncitoresc, la care căpătăm și noi acces în limita disponibilităților? — lipsa unui teren de sport adecvat. Sînt multe de spus în acest domeniu.

— Nu vă mai rețin. Parafrazînd, nu vreau să vă supun supliciuului lui Procust. Știu că la ora 11 punct aveți înfîntare cu viitorul dumneavoastră soție. Vă duceți la Sîntul Popolar, nu?
— Într-adevăr!
— Vă urez ferice!
— Mulțumesc.

Răspunsurile sînt semnate de

Gheorghe Ene, secretar al comitetului U.T.C. al uzinei.

Am aflat și un tînăr care se simte ca în patul lui Procust. Acasă părinții l-au îngrijit și-l îngrijesc cu mare dragoste. Nu-i lipsește nimic. Nici nu i se cere să contribuie cu ceva la grîjile casei. Numai el să se simtă bine, să-l priască aerul „vieții libere”. Și totuși se crede în patul lui Procust. Toată lumea din uzină se îngheșuie să-l „ajusteze”, să-l „modeleze” după un tipic care lui nu-i convine. Mama îi aduce mîncarea în pază, la poartă. El aruncă pachetul în praș. Ce naiba, e bărbat acum, nu mai trebuie dădăcit, cocoleșit, și chiar de față cu portarul! Culmea! Portarul găsește să intervină!

— Să-ți fie rușine, băiete! Mai că-ta te îngrijește și tu... Nu intri în uzină plin cu ridici pachetul și pînă nu ceri scuze!

Omul era în stare să nu-l lase să intre în uzină! S-a fîrnat sub privirea aceluși om, blajin, de altfel, a ridicat pachetul și a cerut mamei scuze. Cludat încă! La câteva zile, mama chemată de conducerea fabricii de transformatoare ca să i se relateze despre „isprăvile” fiului — absente, indisciplină, bălăuță, etc., pentru că este și etc. — a fost toată numai un semn de mirare. Și a pus, aiudoma clasicului Marius Chicoș Roșlogan, următoarea întrebare: „Nu-i așa că n-ai făcut tu toate acestea?”

„Pot fi tinerii așezați în patul lui Procust?” Desigur, chiar și din pricina dragostei pentru el. La început nu-i doare, Mai tîrziu însă amputările, operate acum din inconștiență, vor sîngera. Salvarea, în cazul acestui tînăr care se numește Cristea Gheorghe, vine din partea colectivului. Vîrstnici și tineri l-au luat pînă în brațe și l-au încercat să-l deschidă ochii. E absolut necesară însă alianța cu părinții. Să nu se dărîme seara ce s-a construit ziua!

— În ziarul nostru de uzină au apărut la rubrica „În discuție”, c-

teva materiale privind tematica adunărilor generale U.T.C.

— Se dau sfaturi cum să fie elaborată această tematică?

— Nu, nu sfaturi. Materialele le semnăm noi. Noi discutăm cum să le alcătuim. Nu ne vin tematicile de undeva de sus, ci ele se impun prin însăși viața de organizație. Ne-am lămurit că adunarea generală tră-

teva materiale privind tematica adunărilor generale U.T.C.

— Se dau sfaturi cum să fie elaborată această tematică?

— Nu, nu sfaturi. Materialele le semnăm noi. Noi discutăm cum să le alcătuim. Nu ne vin tematicile de undeva de sus, ci ele se impun prin însăși viața de organizație. Ne-am lămurit că adunarea generală tră-

— Retinem ideea.

— Tinerii nu pot fi așezați în patul lui Procust. Ei în sectorul nostru, 60 la sută dintre ei urmează liceul seral, ceilalți au trecut prin școala profesională, alții se gîndesc să urmeze mai departe. Astfel de oameni nu adoptă și nu suteră scheme rigide de viață. Nu sînt comozii, caută să-o ia timpul în mînă. Mă numesc Gheorghe Florea, strungar.

— Am un fiu, un băiețel. Acord aceeași atenție educației tinerilor din uzină ca și fiului meu.

Semnează inginer Nicolae Pădureanu, secretarul comitetului de partid al uzinei.

P.S. — În mitologie povestea se facheie pedagogic: Procust a fost supus de Tesu supliciuului născocit de el însuși. Și n-a mai simțit nici o plăcere. Dimpotrivă.

În atenția eventualilor candidați!

— Retinem ideea.

— Tinerii nu pot fi așezați în patul lui Procust. Ei în sectorul nostru, 60 la sută dintre ei urmează liceul seral, ceilalți au trecut prin școala profesională, alții se gîndesc să urmeze mai departe. Astfel de oameni nu adoptă și nu suteră scheme rigide de viață. Nu sînt comozii, caută să-o ia timpul în mînă. Mă numesc Gheorghe Florea, strungar.

— Am un fiu, un băiețel. Acord aceeași atenție educației tinerilor din uzină ca și fiului meu.

Semnează inginer Nicolae Pădureanu, secretarul comitetului de partid al uzinei.

P.S. — În mitologie povestea se facheie pedagogic: Procust a fost supus de Tesu supliciuului născocit de el însuși. Și n-a mai simțit nici o plăcere. Dimpotrivă.

În atenția eventualilor candidați!

— Retinem ideea.

— Tinerii nu pot fi așezați în patul lui Procust. Ei în sectorul nostru, 60 la sută dintre ei urmează liceul seral, ceilalți au trecut prin școala profesională, alții se gîndesc să urmeze mai departe. Astfel de oameni nu adoptă și nu suteră scheme rigide de viață. Nu sînt comozii, caută să-o ia timpul în mînă. Mă numesc Gheorghe Florea, strungar.

— Am un fiu, un băiețel. Acord aceeași atenție educației tinerilor din uzină ca și fiului meu.

Semnează inginer Nicolae Pădureanu, secretarul comitetului de partid al uzinei.

P.S. — În mitologie povestea se facheie pedagogic: Procust a fost supus de Tesu supliciuului născocit de el însuși. Și n-a mai simțit nici o plăcere. Dimpotrivă.

În atenția eventualilor candidați!

— Retinem ideea.

— Tinerii nu pot fi așezați în patul lui Procust. Ei în sectorul nostru, 60 la sută dintre ei urmează liceul seral, ceilalți au trecut prin școala profesională, alții se gîndesc să urmeze mai departe. Astfel de oameni nu adoptă și nu suteră scheme rigide de viață. Nu sînt comozii, caută să-o ia timpul în mînă. Mă numesc Gheorghe Florea, strungar.

— Am un fiu, un băiețel. Acord aceeași atenție educației tinerilor din uzină ca și fiului meu.

Semnează inginer Nicolae Pădureanu, secretarul comitetului de partid al uzinei.

P.S. — În mitologie povestea se facheie pedagogic: Procust a fost supus de Tesu supliciuului născocit de el însuși. Și n-a mai simțit nici o plăcere. Dimpotrivă.

În atenția eventualilor candidați!

— Retinem ideea.

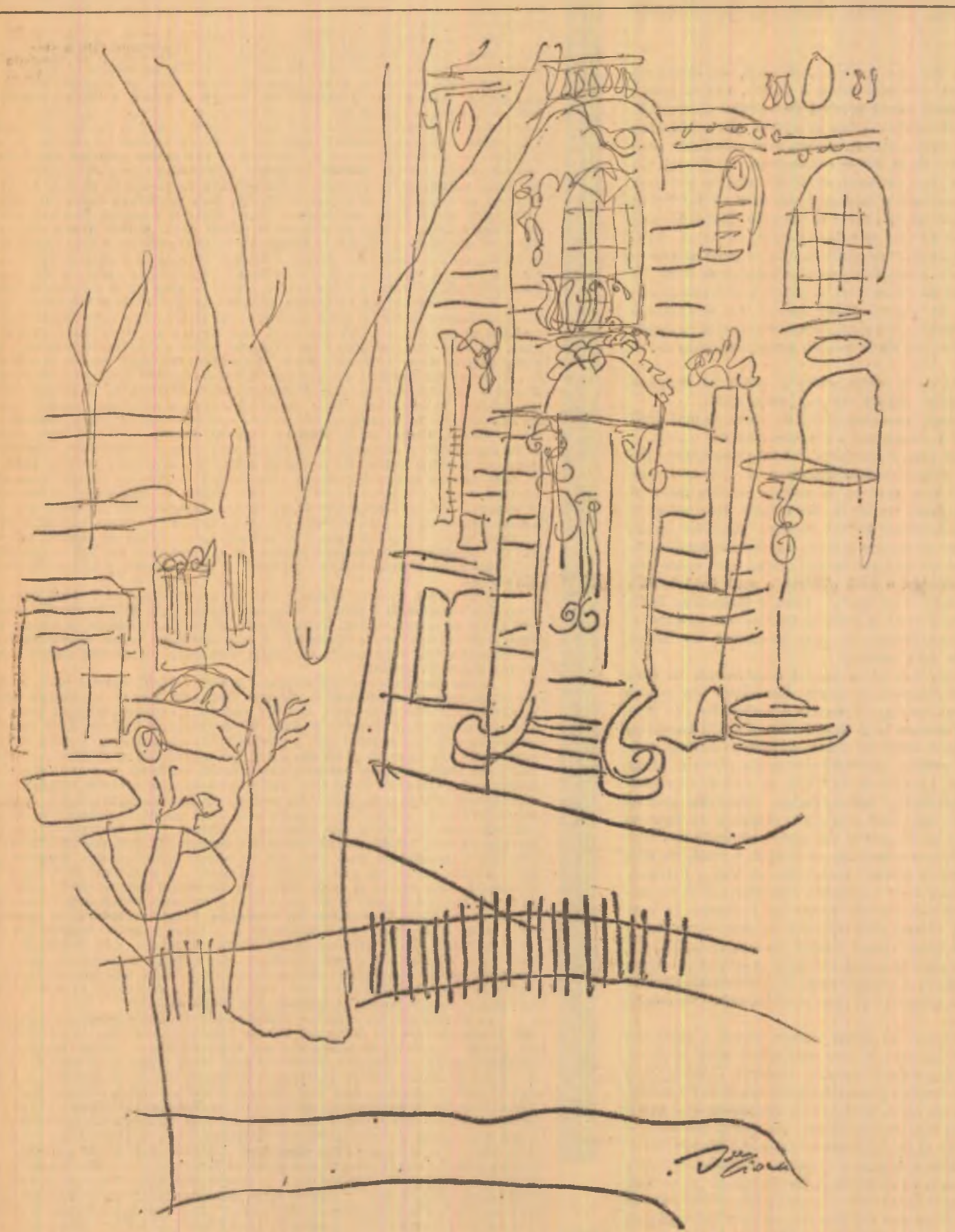
— Tinerii nu pot fi așezați în patul lui Procust. Ei în sectorul nostru, 60 la sută dintre ei urmează liceul seral, ceilalți au trecut prin școala profesională, alții se gîndesc să urmeze mai departe. Astfel de oameni nu adoptă și nu suteră scheme rigide de viață. Nu sînt comozii, caută să-o ia timpul în mînă. Mă numesc Gheorghe Florea, strungar.

— Am un fiu, un băiețel. Acord aceeași atenție educației tinerilor din uzină ca și fiului meu.

Semnează inginer Nicolae Pădureanu, secretarul comitetului de partid al uzinei.

P.S. — În mitologie povestea se facheie pedagogic: Procust a fost supus de Tesu supliciuului născocit de el însuși. Și n-a mai simțit nici o plăcere. Dimpotrivă.

În atenția eventualilor candidați!

DAN CIOPA

Peisaj bucureștean

a. i. zăinescu

e vremea...

... E vremea dezgropării rîurilor, umbă
Pe dedesupt mereu ființa lor
Și Decabal pe-un fîrm de insectă umbră
Și păsările arse-i beau apă din picior.
Din degete pe-o lance-i rup unghia izvoare
Și sfîncile-i iau forma umerilor lui
Fiind toți muștii umeri la înfățișare
Ținuji pe dinăuntru, noaptea, de statul

Cînd sîntem abosiți ne odihnim pe tunet
Și bem, rotund, din clopote un vin
Iubim trîind pe clopote și dăm ospăz de sunet
Pe-un tur, și sîntem veseli toamna-rădăcini.
Sărutăm numai la fîntini o fată
Pe-o cumpănă, bărbatul, care a rămas
Și calcă timpu-n ornice și-afară nouitată
Sărutăm-o fată gura cuvîntului ce-l las.

E vremea dezgropării rîurilor, piatră
Primind cîndva și singela încet
Spre-a odihni pămîntu-aiçi precum o vatră,
Printre copaci cu fruntea, fînăr, un poez.

bărbați la dunăre

Iubesc bărbații fluviu acesta.
Pe ancora cu marea se culca vislași.
Femeile de-acasă-i înveleau cu sălcii
Și-i încălzeau, de-acasă cu ochii, cei rămași.

Trei guri de apă dulce-i insetat în mare
O dragoste acolo-i insecta mai mult
Copii de sare noaptea înolind în visle
Și vislele în arbori noaptea le ascult.

O foame în destin nemaivăzută
Mușca-n pămînturi, rece, cu fîntini,
Și fluviu cu bărci radea în praguri,
În stilpii de la poartă ca niște bătrîni.

Sus păsările-n unghi de aminat zboruri
Și aripile-n sunet de pleoape, vii
Umbra bărbaților stă zguduind copacii
Și-o rup femeile-nchinînd-o acasă cu copii.

într-un urciur

Vechi obiceiuri la mine în sat: noaptea un fluier
Sparge pe muchi de piatră cărări.
Cîntă-un bătrîn, moare el, vine altul,
Vine-un timp în podgorii de nuntă: trei tineri,
Totdeauna sînt trei și se-mbracă în negru.
Strigă-n trei margini de sat împlinirea sorocului,
În cea de-a patra, la sud, un inel
Trupul miresei acolo-asteptată, îl strînge,
Fetele umbă cu juică pe uliți,
Băieții lingă un izvor se îmbată.
Vesel trei zile pămîntu-și tocmește la porți
Lăutarii pe vine de bou, să-i mai cînte,
Răgușii se retrage pe-un fluier din nou,
Un bătrîn, moare el, vine altul apoi
Și din țîpăle lor se ia vara pămînt
Pîntru flori, se bea vin și pe urmă
Nunta se sparge într-un urciur.

toată viața

Frații mei și surorile mele — 'n podgorii
Ca pe un rug toată viața ne rupem
Miinile-n piatră, bem vin să ne stingem,
În fiecare noapte cite pușin, ne dăm fac dimineața
Noi singuri și iar ne mai naștem un timp,
Se mai naște un riu sau o casă; pămîntul
Ca blana vulpei bate-n luci și nu-i
Decît vîntul în cumpănă, ziua; un clopot —
Trag stelele-n aer de funia lui.

Semănăm și culegem în cîmp, țîiem via pe deal,
Cradem cu ochii pămîntul, el însuși o dîtină,
Lege a noastră, mirată, cînd sîntem copii
Bătătorit mai fierzivi, tras la vale pe roți
De căruță și noi îi dăm fac primăvara,
Toată viața-i dăm fac pe semînțe și el
Bănuieste-acest foc, i-nteleaga lumina;
Rouă în zori și cu toate acestea
Mai uită de noi, uneori.

Punem pază la porți cite-un pom să ne apere
Stringem frunzele-odată pe an, le dăm fac,
Nouă înșine-n țîlpi ne dăm foc și-nțîrîm paza
Cu cite-un om mai bătrîn lingă noi; ne-apărăm
Primăvara cu mîii, cu fîntini cite-odată,
În piatră cînd arșița-i lance și două —
Alte lîncii ne sprîjină ochii, de pîini

Semănăm și culegem pe cîmp, țîiem vița de vie
Sare o pasăre din corzi și ne bate
Cu aripi de bronz, frații mei, peste miini.

calul troian

De undă sînt eu, va mai veni cite unul.
Calul troian e acolo-n podgorii
Numai ochi și auz printre dealuri,
Numai sete și arșiță printre copaci.
Eu îl primesc citeodată pe inimă
Și descălescă-n fugă arcaș de pe el:
Dovăzesc și două octombrie — luna
A doua-a culesului, ziua
Nășterii mele în arcuți,
Timp al aducerii-aminte, natal.

Pe ciocan și pe dalță-un pietrar într-o seară
Dintr-o sfîncă și azi ca un cuib
A smuls cloșca cu puii de aur
Și dealul Pietrosaelor ca o aripă,
Dealul Gruului ca un pumnal
Pînă în talpa de gresie-a caselor
Au dat strigăt de aur; piatră
A rămas ciugulită, rotund, de semînțe;
Urmele păsării-n zid; apa
În rîu ca o cruce de lălbura
Și cimitirele rupte pe margini, cu plopi.

Calul troian, numai calul troian nu se vede!
Ciini ciobănești în capite
Noaptea își mușcă dinții pe laba, vîntul
Pe coama în luci, albastru
Și turme de oi printre glazne,
Liniste-apoi, de săgeată
Și umeri de arcuți, în sus.

... Calul troian e acolo-n podgorii
Și eu îl primesc citeodată pe inimă.

pietre cu pojar

— La mare...
— Venim sau ne ducem?
— Venim sau ne ducem.

Bucle de nori albicioși și imprăștiati ca niște păpăii atunci suflata de vânt tăiau cerul în locul unde voia să se întindă ca pe pământul. Dar deasupra noastră cerul rămăsese ca de metal.

Coborise parcă acolo pe patru roți. Și șoferul era de metal. Cred că din când în când zornăia. Am să fiu mai atentă la mișcările lui. De metal era și omul acela din fundul mașinii care vorbea printre sughiturile de ris:
— ...Și generalul spune maiorului...
Restul a spus în șoaptă și a început să ridă. Ridea și colățat cu care era.
— ...Și maiorul spune căpitanului...
Și iar n-am mai auzit decât risete.

Într-o noapte le-a căutat într-una. Dimineața o începuseră să-și amintească: era un drum larg, înșorit și ațit de lung că Dinel l-a străbătut pînă în zori cînd iar i s-a uscat gura. Înainte de a deschide ochii, un cronicar anunța sentențios: La mare! La mare!

La mare? I s-a trezit spunînd și el. O romanță:

— Dacă-ai ști ce este darul
Ți-ai lua spre mine zborul.
Ș-ar putea, cred, să venim de la mare, deși nu văd pe nimeni bronzat. Îmi vine în minte plaja încinsă și pustie. Marea, al cărei stîrșit era numai acolo.

Apoi mașina aceea albă, orbitoare, crudă din cauza femeii goale care se rezemase de ea să-și prindă părul în câteva agrațe. Și vîntul, vîntul uscat se juca cu șuvițele ei blînde. Femeia aceea albă și crudă stătea cu spatele la mare și se căznea să-și prindă părul în câteva agrațe. Și nici nu se gîndea la ce face. Pentru că așa trăia ea: la marginea gîndurilor ei și de ea aproape că nu avea vreme de loc.

Abia seara firziu, cînd se va spăla pe dinți, privindu-se în oglindă, își va aminti că zăua fusese frumoasă și lenesă acolo pe plaja pustie.

— Potolește-te! strigă doamna „cu ulcerul” unui băiețel care se închină puia Mohican. Te-o fi chemînd pe tine Viorel, dar asta nu înseamnă că trebuie să fii așa vioi.

Altă melodie nesigură. Și Dinel?

Nu l-am mai văzut pe Dinel din după amiaza aceea. O luase la fugă pe drumul zgronturos care se desprindea de capătul plajii. Soarele sta să apună răsfrîndu-se în culori dincolo de apă. Valurile aruncau pe țărm bărbați goi, cu nisip în sprîncenele lor stufoase, femei ca niște bucăți de scoici. Veneau de mult spre țărm împinși de valuri albe, grele, dizolvîndu-se de furie. Se întorceau fără formă înapoi, ca să-și refacă formele. L-au fugărit uzi și încruntați pe Dinel. Pe Dinel, că avea un soare mic în virful capului. Eu îl cunoșteam întotdeauna după virteful auriu, cu un soare mic, din virful capului.

În după amiaza aceea Dinel s-a trezit singur în fața hotelului. A luat-o la fugă speriat de ziua albă. A urcat pînă la etajul șapte în fata camerei cîncuște unșprezece, o lipădi cu palmele lui mici pe ușă. Și zgomotul a străbătut culoarul lung și monoton. Și lui Dinel nu i-a deschis nimeni ușa camerei 511. S-a speriat și mai tare și a fugit coborînd treptele celor șapte etaje, plîngînd în hohote. Era erom înăuntru și nu i-am deschis. Era erom pentru prima oară la mare și aveam fierbințeli. Iar el, băiețelul de 5 ani, poate mai fusese la mare. Acum își căuta cele patru pietre. Patru pietre apropiate ca mărime dar de forme diferite. Începuseră să mă con-

două schițe de ana delea

lînd cu el, cu pietrele lui. Vedeam lucruri fierbinți, de metal sau nu. Și nu l-am deschis. Iar el a străbătut plaja și a pornit pe drumul acela luminos și lung. Ațit de lung că Dinel l-a străbătut pînă-n zori! Dinel găsește pietrele. Pietrele acelea asemănătoare ca mărime dar de forme diferite. Le-a găsit, și s-a uitat la ele. Pietrele lui aveau pojar.

A doua zi, Dinel a sunat la mine și m-a rugat să merg cu el la mare „ar avea puțină treabă”.

VASILE CELMARE:

Portret

moartea plopului

Zăua era aproape pe sfîrșite cînd se porni un vînt puternic cu ploaie. Din cînd în cînd geamul era luminat de un fulger și apoi tunetul puternic îl făcea să se zgîlție cu zgomot. Virfurile copacului se încovoiau într-o parte și alta mult făcîndu-i să pară bucurios sau speriat de ce li se întîmpla. Și totul din ce în ce mai tare... Încît de la o vreme mă miram cum din cauza vacarmului de afară nu pocnește becul de la veioză.

Acum mă simteam mai liniștit și nu-mi mai aminteam cu tristețe de floarea de castan în care voiam să locuiesc cînd eram mică.

Nu știu bine de ce, dar voiam să locuiesc acolo într-o zi am primit cu atenție copacul, da, da, copacul știu că-l alesesem mai de mult. De fapt n-am zis niciodată nici

la umbră nu mai mi-a venit „să joc” cînci pietre. Mi-au căzut ochii pe copac și stăteam acolo pe treapta de la intrare.

Adia un vînt cald, uscat și soarele scilpea întredăiat printre frunzele neliniștite ale copacului așemeni unor artificii într-un pom de iarnă. La fel de egal punctau desenul și florile albe ca niște capete de copii cu clăbuc pe ele. Tare mai mi-ar fi plăcut să locuiesc acolo, pe una din ele! Pe una. Pe care? Uite... Și cit ar trebui să fii de mică? Ei, văzusem eu la tanti Cecilia într-o vitrină, un fel de păpușă mică din porțelan... Cred... Așa. Pe floarea aia oș putea sta. E și mai ascunsă și sus, sus, aproape de vîrf. De acolo oș putea să-i văd pe Gigi și Tinel cînd s-or ascunde în roșii sau pe Nela cînd face baie — O! Și cite și mai cite! Ce să mai zic.

De ce mi-o fi adus aminte abia acum de floarea de castan? Ușa de la intrare s-a trîntit cu zgomot spărînd liniștea care se așternuse de-a lungul balustradei. Și din nou cite un fulger lumina perdeaua în care împiseseam o gîrgărită din lemn.

Apoi un beliv a sunat la ușă și cînd am deschis m-a privit cu ură și poartă că a și injurat după ce am închis ușa.

Nu știu. În orice caz eu am vrut să beau un pahar cu apă și apoi am zărit un gîndac negru, mare, care înainta greoi pe cimentul din hăl! Și iar nu-mi mai amintesc. Cred că-am vrut să-arunc cu ceva sau să beau apa din pahar dar în momentul acela vîntul s-a sfîrșit într-o involburare înăoasă și-am auzit citeva oculte cîteva gemuri spîrgîndu-se sau poate numai trîntite, și o frunză lucioasă și încă vie, o frunză de plop

a intrat parcă îmbrîncit sau speriat pe geam. A mai tresărit puțin și apoi a rămas nemișcată și privind mirată la becul veiozei care nu pocnea.

Și nu pocnea. Deodată mi-a părut rău de tot și mai ales că e duminică. Nu-mi plăceau duminicile și nici n-aveam de ce să-mi placă. Niciodată n-aveam ca face sau poate că nu-mi venea să fac nimic. Toate zilele îmi păreau noi și tare mai eram curioasă să se stingă miercuri, să văd ce înfățișare era joi, apoi ce e cu vineri... și tot așa pînă la duminică. Și-apoi iar... Cred că duminica nici nu ai noroc. E o zi lungă și într-o singură culoare. Ori ce-ai face, n-are decît o singură culoare: culoarea ei de duminică sau de plajă pustie plouată sau încinsă... Cum îți convine.

Și omul ăsta cu mîntea anesteziată tot nu-și aduce aminte unde stă. S-a întors din nou la ușă și-acum a pus mîna pe sonerie și-a uitat s-o poaia. Printre fulgere și sughituri se aude pînă la mine:
— Auzi... auzi... gimnastică de înviator la domiciliu!
Ce-o fi aia „domiciliu”?

Soneria sună într-una. Parcă nici nu mai e sonerie.

Deschid geamul, că tot mai bună-l placia! Oare vacarmul ăsta sfîrșit de sonerie în lumina zorilor să fi e lungat pe cel de afară?

Gîrgărita din lemn se mișcă pe perdea.

În încrămățarea aceea de sfîrșit de noapte, abia dacă uzeam freacă-tul rece al trunzelor de dincolo de acoperșurile de țiglă. M-am lungit pe covor și-am atîns ușor cu părul frunza care mă-nvelise.

Cineva a deschis un aparat de radio. S-a auzit citva timp o melodie nesigură. Apoi o certitudine:

„La al șaselea semnal va fi ora cînsprezece.” Mă uit și văd că ceasul meu de voiaj arăta: trei și patru minute. Da! Il las așa... A! Ba nu! Să-l pun chiar cit e; fix la trei. Că altfel oridecete ori vada ora o să trebuiesc să mă gîndesc că e înainte și tot așa... chiar cînd odată o să-l potriveșc tot o să mă mă gîndesc că e înainte cu patru minute. Sau cînd n-o să fie potrivit tot la patru minute mă gîndesc. Așa că e mai bine... Uite acum e... e afiș cit e!

N-am mai putut să aflu cum se yindecă boala de ulcer. Doamna a-celăia din spatele meu i se părea „cel mai sfînt” ceaiul de...
— După ce l-ierbi îl acoperi citeva minute cu o tartușoară sau cu ceva...

Mașina trecu vîlînd pe lîngă un camion plin cu saci pe care se așezară niște cioci.

— Și cu medicii ăștia, nu mai poți să și nimic sigur.

Și din nou în fundul mașinii, tinăru acela pîrpiriu se perpelea de ris:
— ...spune șoferului...
Și copilul ăla? Dinel, parcă-l chema! Ce s-o fi întîmplat cu el? Parcă era în mașină și era nerăbdător să ajungă la mare?

Acu nu mai e pe aici.
„Inseamnă că venim de la mare. Sau ne ducem?”

—

Dinel căutase peste tot pietrele a-celele potrivite cu el. Patru pietre apropiate ca mărime dar cu forme diferite. Le pipăise în gînd pe fiecare. Le văzuse în multe nopți insistenți încît se trezea cu gura uscată. Găsisse și văzuse pietre de toate le-urile, multe, foarte multe. Ațit de multe încît Dinel nu știa cite mai sînt după patru!

Și nu era niciuna din cele pe care trebuia să le găsească el!
Nu l Semănau doar...

robert desnos (1900—1945)

complîngerea lui fantomas (1933)

Fantomas este fructul unui mirabil concubinaj scriitoricesc. Marcel Allain (n. 1885), împreună cu Pierre Souvestre (1874—1914) l-au inventat în 1911; în 1914 împlinesc 32 de volume. După moartea lui Souvestre, Allain a adăugat acestui plin de surprize foileton popular încă 12 titluri. Louis Feuillade (1874—1925), unul dintre marii regisori francezi, a turnat între 1913 și 1914, un serial în 5 episoade, adaptînd citeva dintre romanele lui Souvestre și Allain. Această uriașă cronică populară (în cuvînte și în imagini) este dominată de „maestrul groazei”, de „geniul crimei”, de specialistul deghizărilor, de Fantomas. «Fantomas adoră deghizarea, rapida schimbare a personalității, ipostazele uluitoare prin varietate și prin discrepanță. Își modifică necontenit fața, glasul, numele, naționalitatea, condiția socială, în conformitate cu nevoile tactice pe care i le impune lupta împotriva poliției, personificată de inspectorul Juve, lupta împotriva cetățenilor onesti, reprezentată de simpaticul gazetar-detectiv amator, Fandor. Fantomas este un principiu de negație a unei societăți construite pe baze ezecrate. Principiul dușman al acestui bandit modern este marea burghezie din Franța atebelică, perioada premergătoare primului război mondial. În acest fel — în concepția populistă a autorilor — „geniul crimei” e o sinteză de reîncarnări „unor eroi scumpi memoriei populare frapată de extravagante delinvente. „Omul cu-o mîte de fețe” are o slăbiciune pentru rotul „om de lume”; „gentlemanul-spîrgător” este unul dintre cele mai proli-

ferante poncife ale senzaționalului literar și cinematografic. Silueta subțire în haine de seară, cu pîlîndru, fular de mătase albă, manta de satin negru, baston cu măciucă de argint, mînuși glaci și mască de catifea, tot negru, pe obraz, a devenit un bun de consum necesar ca scobitorile sau ca mișturul. Indiferent dacă participă la o recepție (unde o devalizează galant pe amfiteatru), indiferent dacă escaladează un zid (pe a cărui creastă, căptușită cu cloburi de sticlă, pumnalează eficace un martor stînjentor și pistol), indiferent dacă prezidează o înfrunire de borfași și de asanți plătiți (în clar-obscurul canalelor pariziene), indiferent de loc, de timp, de împrejurare, de parteneri, protagonistul arborează invariabil fracul și camelia albă la rever, e periat și calm, nu gîlție și n-are dubii, rămîne un simbol superb și pietrificat metafizic al înfalibilului; este un mit al negației și miturile sunt desăvîrșite pentru că există numai într-o zonă în afară de realitate — alături sau mai presus de ea — acționează în suprareal. Deci nu e de mirare că pentru supra-realiști, Fantomas a devenit un mit familiar; că Max Jacob și cu Apollinaire au fondat (mai în glumă, mai în serios) „Societatea prietenilor lui Fantomas”; și că, în 1933, Robert Desnos compunea o savuroasă Complainte de Fantomas (pentru care Kurt Weill a scris muzica), elegie transmisă, la 3 noiembrie 1933, de toate posturile de radio franceze.» (Din cronică Pro-Fantomas, revista Cinema, nr. 6, iunie 1966, p. 18; R.V.) Versiunea românească — omagiu adus părinților legitimi și celor adoptivi ai eroului — păstrează stilul textelor de glagăre românești tradiționale (de tipul Titanicului, Ecaterino, Sunt vîpera de pe maldan...), cu asonanțe, corespunzătoare celor din original, cu versuri albe, cu aritmii etc. Textul este tradus după volumul Robert Desnos par Pierre Berger, Poetes d'aujourd'hui, 16, Pierre Seghers, 1965, pp. 149—159.

1
Liniște!... Dați ascultare
Tristei lungi înșuriri
De orori, nelegiuiri
Și delice pentru care
Nepedinos a rămas
Criminaiul Fantomas!

2
Lady Beltham, lui amantă,
Soful și-a pierdut la bord,
Căci, probînd defunctul lord
Culpa de-adulter flagrantă,
Scufundat fu Lancaster,
Pachebot de pasageri.

3
Sute-a omori parvine,
Însă-l duc Juv și Fandor
— Combinînd efortul lor —
Pin' la ghilotină-n fine...
Dar nu-i el decapitat,
Ci-un actor, ca el grimat.

4
Demolează-un far taifunul;
Navele-n ocean dispor.
Căci, căpotea ies doar
Din val unul cite unul:
Lady Beltham, Juv, Fandor,
Fantomas în urma lor.

5
Monstru-o fată-avea, frumoasă,
Pe Helen, cu suflet bun;
Dar nimic n-aveau comun:
De la moarte — generoasă —
Ca să scape, lui Fandor
I-a sărit în ajutor.

6
Iată un celof macabru
Într-o gară depistat.
Un escroc e arestat.
Unde-i groaznic cadavru?
Viu cadavru, dragii mei:
Fantomas, ca de-obicei!

7
Într-un clopot, ce-n mod straniu
Bătea-n dîună-a mori, strident,
Moare-al său locotenent:
Singe-i picura din cranii
Cu safire și profir
Peste cel din cimitir.

8
Cînd, finții, fără de veste
Cîntec să cînte-au prins,
Publicu-n Paris, surprins,
Ignora că-n toate-aceste
Mări sîrene-n bronz masiv
Plînge un monarh captiv.

9
Un secret fără pereche
— Destinată pentru țar doar —
L-a ajuns, grimat în țar,
Lui Fantomas la ureche:
Ținea loc de țar la ruși
Cînd l-a pus Juv' lui cătuși.

(Va urma)

În românește de Romulus Vulpesco

doina sălăjan

risipă răsplatită

Te legi cu amintirea de-un loc și-apoi revii
De nu cu pas aievea, cu gîndul ce te-ndeamă
În tainice întoarceri, cu dulci melancolii
Să te încarci : o vie cu striguri grei în toamnă.

Te cuți pretutindeni. Pe-o mie de poteci
Dacă-ai făcut năvalnic, cu sufletul, risipă
Și dacă-ai copacii te racunosc cînd treci,
Poți liniștit s-adaugi la clipă, altă clipă.

Si-n timp ce tu te cauți în lumea dimprejur,
Se caută în tine și ea, fără-ncetare.
Chemarea ei în tine se-aude tot mai pur
Și strigătu-și în toată ființa ei tresare.

Nu poți să pierzi din tine nimic din ce-ai primit
Și tot ce-ai dat, pămîntul și vremea păstrează.
Treci încercat de daruri și trist și fericit
Din dimineați spre-amieze; spre seară din amiază.

albastrul de voroneț

Iris imens de ochi dumnezeiesc
Deschis să vadă pe pămînt toți sfinții,
În care-adine de văia-aiuns citesc
Naivele povești ale credinții,

Senin profund pe care-ades plutesc
Sfîrșit de daruri, norii suferinții,
Cît de sensibil viu și pămîntesc
Te reușiră-n arta lor pămîntii!

Strălîmpede azur cînd ceru-i clar,
Încercînd cînd zarea stă a ploaie,
Cum și se dete al simțirii har?

Topit nu fu cumva-n vopsea și var
Și-al meșterilor suflet de vâpăie,
Ce-nvie-n zugrăveala-și iar și iar?

primordiale elemente

Nu încercați să fiți desăvîrșit de obiectivi cu cele
din jur,
Nu încercați să elaborați reci judecăți despre lume.
Piinea ar fi amară fără dulceața pe care-o sacotîți
un cursur
Și această răspundere cine ar dori să-și asume?

Ideala creație se desfășoară-ntr-un mare, dar simplu
proces,
Precum măcinatul de boaba la o moară de apă
Mii de pirale și rîuri se-adună-nalung, se-ntrajeș,
Ale minții coplesitoare cascade le-adapă.

Roata cea mare se află în adîncul dulcilor noastre
simțiri
A cărei mișcare, căderea cascadei grele, a-nvie,
Vaietul aspru în șipetele ei se retrîră-n fragmente
subtiri
De sunete limpezi, devenind melodice.

A adevărului albă fîină nu o puteți obține-ntr-alt fel
Colosala cascade, imperios, prezenta roții o cere.
Fără de ea moara va sta și prăbușit în neputința
din el
Morarul se va lăuda c-o inexistentă putere.

atașament firesc

Iubesc trecătoarele zile,
Aceste inimi descoperite, aburind purpurii,
Amestecîndu-și singele dulce cu laptele nostru,
Pîcîrîndu-l în ploaia de voră-a iubirii,
În nebulureta zăpădată a împăcării...
Iubesc trecătoarele zile,
Lanțul meu roșu de inimi jertfite
Cu care mă leg de inimii jertfite
Izvoarele mele de curaj și dureroasă plăcere
Pe care cu-afita patimă blîndă le sec.
Iubesc trecătoarele zile
Căci nu pot răspundea iubirii decît cu iubire.
De aceea și eu sînt o zi trecătoare
În nesfîrșita săptămîna a vieții.
O prea dureroasă zi fericită.

ion nicolescu

planetă de tînăr

Ești comunist, tînăr romantic
viscolit de-ntrăbură, blîntul de probleme.
Inima ta și-a multimiții și dau mina
de lucești sau greșeli ori iubestii.
Și te bucuri și cînti,
vocaia ta are frunze;
omul tău înfrunzit, luminos, trpidant.
Pulsul tău — ritmul țării, melodia de lucru
îți rîmtează destinul în fertile oglinzi
și-n duioasa răstîrgeri ideale-și lucid
trăce-n jar, trăce-n apă și vară, în materia primă,
învîlînd-o un crez tulburător — armonia.
Ținerețe-n cîmpie, în munji și-n văzduh
tinerețe de trenuri, de arbori, de dar —
axioma izbînzii. A ta. A multimiții.
Ești comunist: o multime de tineri
care întrebă și răspund cu unelte
la chemarea supremă; împliniri-vă!
Sînteți comunisti, veți rămîne-n istorie
printr-un baraz, o lumină; o creștere
care va fi citiță și dată mai departe.

federico garcia lorca

VICENTE ALEXANDRE

Se împlinesc treizeci de ani de la mișeasca asasinare a lui Federico Garcia Lorca.

Pierderea marelui poet spaniol a fost plină cu infinita durere de toți tovarășii de generație, de la Alberti și Neruda la Jorge Guillen și Aleixandre. Evocarea scrisă de Alexandru — astăzi unul dintre măștii noi poezii spanole — reinvie cu căldura unei emoții încă proaspete personalitatea cuceritoare a lui Garcia Lorca.

A. I.

Federico a fost asemuit cu un copil. Poate fi asemuit cu un inger, cu apa („Inima mea e un strop de apă limpede” spunea el într-o scrioare), cu pietrele; în clipile sale care mai teribilă era născută zgomotul magic ca a pădurei virgină. Fiecare dintre noi l-a văzut într-una din multiplele sale ipostaze. Cei care l-am iubit și am trăit alături de el îl vedeam mereu același, unic, și totuși altul, schimbător ca Natura însăși... Dimineața ridea alt de vesel, în hohote prelungi și limpezi ca ale apei de izvor, în undele zăreite parcă-și spălașea chipul clar atunci. În timpul zilei aducea a-minte de holdele proaspete, de pri-paarele verzi, de cimpii, de freamătul de măslini cenușii pe pământul obru; într-o succesiune de peisaje spaniole care depindeau de oră, de dispoziția lui sulețescă, de lumina care-i strălucia în ochi; poate și de cel cu care stătea de vorbă. Eu l-am văzut, în nopțile cele mai a-cinci, cum deodată se îndepărta și se oprea mul în fața unui gard în-văluat în mister, când luna își vărsa razele în sulețul lui și-i arginta chipul; și am simțit cum brațele lui se sprijineau pe văzduh, dar pi-cioarele îi erau înfipite în timp, în secole, ca niște rădăcini străvechi ale pământului hipocamtic, nă-depart, nu știu până unde, în cău-tarea acelei intelpecțiuni profunde care-i scilpea în ochi, care-i ardea buzele și îi lumina fruntea inspirată. Nu, atunci nu mai era un copil. Cîț de bătrîn, cît de bătrîn și de „vechi”, cît de fabulos și de mitic era! N-aș vrea să pară o înverșență ceea ce spun, dar numai un bătrîn cîntăret de flamenco, numai o bă-trînă dansatoare, devenite de mult statui de piatră, ar putea să-i stea alături. Numai un munte andaluz pierdut în negura vremurilor, fără vîrstă, întrezărit noaptea, putea să-lie frate în acele clipe.

Nimeni nu-l poate delini. Prezența lui, comparabilă poate numai cu un tautun care la cu sine, cerește și uimește totodată, trezesc întotdeauna ocaziile cu elemente de natură simple și fundamentale. Era delicat ca o scoală de pe nisipul mării. Inocent în teribilul său rîs zgomos, ca un copac pe timp de furtună. Inflăcărât în dorințe, ca o ființă născută pentru a fi liberă. Și avea pentru operele sale viitoare un instinct primar de apărare ce mi poartă gândul la un alt geniu, Goethe. Cu o deosebită, aceea că Federico era incapabil de seninătate rece cu care acei Jupiter a în-căutat complicității mecanism al instinctelor și pasionalilor sale și l-a redus la cîteva roșii dinainte în slujba resurselor intelectuale. La Federico totul era inspirație, și viața lui, atît de frumoasă armonizată cu opera, ca însemnat triumful libertății. Într-o viață și opera lui există un permanent și conștient schimb lizic și spiritual, atît de pasionat și fecund, încît le face inseparabile și indivizibile pe vecie. În acest sens, ca și în multe altele, îmi amintesc de Lope de Vega.

În Federico, care trecea prin viața ca un miracol, în aparență țara vreau reacții solide, care venea și pleca, trecea prin stăta ochilor noștri, ca prietenilor lui, și avea de zeau îndaripat care împarte grații, nu face fericiți pentru o clipă și pierie cît ai clipei din ochi ca o rază de lumină, pe care el o purta în-tr-adevăr; în Federico vedeai inca-

66 fan 66 tas 66 etc 66

Niște specialiați în psihologia muncii au pus pe rând mâinile într-o că-meră doasă ferăstrău, care putea fi deschisă pentru cincizecize secun-de. Îndărul unei se găsea hrană, secun-dalitate se deschidea spre o mare încăpere de laborator și îi permitea mamei să vadă prin geam ce face oamenii în-volo (aceștia își vedeau de treabă). N-am la îndemînă tabelele statistice, dar e ulitior să vezi cît de des e maimușă dispusă să facă foame, numai să-și astîmpere curiozitatea.

Telegramele ce urmează — sper că au 78% informație inedită — sînt în-seritate fără vreo pretenție de ierarhi-zare sau speculație literară. Există o specie de filioți cu lecturi dispa-ryate, chinuți de o curiozitate și-miescă.

Totuși, poate că există un criteriu și anume: umanul și desătuarea pro-voacă de inteligență. Ca să vedem proporțiile clădirii, punem un om la piciorarele ei. Cele mai fantastice esc-pade în cosmos apăsăza la sensibi-litatea noastră prin așezarea lingă e-ctonului creier.

Voit provocativ ca întotdeauna, Sal-vador Dalí declară unii reporter pa-rițian, în mai:

„Le Corbusier a fost aproape tot atît de nefastă cu și Jules Verne. Din cauza lui Jules Verne sîntem obligați să crăpăm ca niște cretini. Toate astea, pentru că voia să cucerească spațiul și să se ducă în lună. N-ai ce scormoni pe alte planete; aici e tot ce e bun. În loc să se chelnuiescă energie pentru cucerirea spațiului, efortul științei ar trebui concentrat asupra codării ge-netic, a hibermării. Nimeni n-ai mai muri. Și cred că e mai important să înviezi decît să te duci în Lună. Deci, fiecare dată cînd moare cineva, de vină este Jules Verne.”

Totalul stațiilor lui pus în cer repre-zintă azi peste o mie de tone. (Socotit fără metalele purtătoare).

U.R.S.S., din 57 pînă în nov. 65 : 400 tone.

Keyserling spunea că drumul spre cunoașterea de sine duce în jurul Pămîntului. Drumul spre cunoașterea Pămîntului duce prin spațiul cosmic.

Satelii lui Jupiter sîntem toate în-văzite în școala și au lăsat să le scape pînă acum, printre alte noutăți (mai sînt și unele, cu importanță militară, încă neafiate):

— Faimosul nivel zero al mării nu este în Pacificul nordic și în același nivel cu Atlanticul. Globul nostru are patru cocoușe imense (cap pătrat) în care marea atinge o înălțime de 70 de me-tri deasupra nivelului zero. (Vezi Ed-gar Allan Poe; Gordon Fym.) Dite-rencele de nivel sînt sesizate de sate-lii (mărturisit de la doi metri în sus; dacă-ți faci în curte baze de înnot sau garaj fără autorizație, te stie).

Schiță: cum să îngropi un cadavru în grădini? Cum să te cateri în vir-tul mării?

Multe diformități ale globului se ex-plică prin gravitația inegală, din cauza unei distribuții dezordonate a straturilor interioare.

În 66, începe săparea unor galerii uriașe spre controlul pămîntului (U.P.M. proiectul mantiei superioare).

Proiectul Mohole (cuvînt combinat din numele savantului sîrb care în 1908 a pus în evidență existența „man-tiei” de sub scoarții pămîntescă și „hole” care înseamnă gaură; cu pre-ferința lor pentru flota și mare, ame-ricanii instalează linga Hawaii o plat-formă plutitoare, moldind de faptul că potnșe de la săpătura gata făcută de ocean. Dar săparea propriu-zisă, aua în 68.

Mult mai rapid: sovieticii au o pre-ferință tradițională pentru pămînt (vedeți-ați astăzi și la astronautii: sînt și americani! amerizează) și încep chiar în 66 săparea celei mai lungi ga-lerii spre controlul pămîntului. Local: peninsula Cuba. Adîncime: 15 kilome-tri.

Jean Rostand a vorbit de curînd despre posibilitatea de a conserva, pentru imortalitate, „sperma unui Ein-stein sau Beethoven, în vederea repro-ducerii lor cu secole mai tîrziu”. E o idee pe care și noi, mulți dintre auto-rii de science-fiction, am pomenit-o și deseori, chiar cu aceleși exemple, dar nici un autor nu a prevăzut următo-riul fapt: biologii au găsit posibilitatea de a evita orice amestec de cromozomi din partea celulelor mamă. Asadar, copilul nu va corespunde butadei lui Shaw („Dar ce ne facem, doamnă, dacă, dimpotrivă, copilul va fi fru-mos ca mine și inteligent ca dumneavoastră”) ci va fi o copie identică a unuia din părinți (deocamdată tatăl), fără nimic de la celălalt partener.

Vom putea reproduce cașdam, integral,

oricare din criticii noștri dramatice de azi.

Cît timp meditam despre soarta omului și moralitatea băncii sperma-tice, doctorul S.J.Behman din Mi-chigan ne-a și pus în fața unui fapt implinit: trăiesc pe lume 18 copii născuți din „economi” vechi de 18 luni. Autorii erau bărbaiți cu deficien-țe; materia a fost recoltată, conge-lată un an jumătate, pînă la însemnă-mare. Copiii sînt absolut sănătoși.

Ce ne facem însă dacă au anomalii? Răspunsul îl dă cea mai neobisnuită operație:

Dacă intervenția din aprilie 68 de Blakey din Houston-Texas cu asazi-ză în inimă artificială nu avea în prin-cipiu nimic nou, decît că a fost trans-misă „pe viu” la televiziune;

66 ca o hartă a anatomiei omului îi arată cite părți pot fi azi înlocuite cu material sintetic și de tot felul (geu-graful doamnei T. personajul lui Ca-mil Petrescu, s-ar îngrozi poate);

dacă un grup de chirurși a trans-plantat 28 inimi de cîine, din care 22 mai trăiesc încă (cum trăiesc însă, îi priveste);

66 ne-a adus noutate că putem fi operați încă înainte de naștere:

un grup de chirurși din Baltimore a făcut mai multe intervenții scoldînd astfel din pînțelele mamei, operării și pînăcîndu-l la loc, să-și continue dez-voltarea pînă la naștere.

Ca mărunțișuri medicale mai apro-piate de noi:

„cîștigă teren injețiile jet (fără ac, pun „impuscare”);

dinții-radio (nu la spioni — aceia sînt o vechitură; dar puși în proteze, dînd indicații ciirice asupra gradului de presiune la care sînt supuși);

analizele făcute de masini (în 2-3 ore treci prin 20 de stadii, fiecare cu minimum zece feluri de analiză);

proteze pentru surzi, atît de mici, încît cu baterie și regulă cu tot încap înviziibile în ureche; circuliți lor ar putea trece prin urechile acului, re-glarea tîrziei o faci fără să le scoti din ureche, prin unde. (Realizatorii sînt desigur japonezi, pretul comercial încă mare.)

În contrast cu asemenea găselnițe, trece aproape neobservată o mică stîră:

66 a găsit leacul unei boli mortale care macină 250 de milioane de oameni.

— Faimosul nivel zero al mării nu este în Pacificul nordic și în același nivel cu Atlanticul. Globul nostru are patru cocoușe imense (cap pătrat) în care marea atinge o înălțime de 70 de me-tri deasupra nivelului zero. (Vezi Ed-gar Allan Poe; Gordon Fym.) Dite-rencele de nivel sînt sesizate de sate-lii (mărturisit de la doi metri în sus; dacă-ți faci în curte baze de înnot sau garaj fără autorizație, te stie).

Schiță: cum să îngropi un cadavru în grădini? Cum să te cateri în vir-tul mării?

Multe diformități ale globului se ex-plică prin gravitația inegală, din cauza unei distribuții dezordonate a straturilor interioare.

În 66, începe săparea unor galerii uriașe spre controlul pămîntului (U.P.M. proiectul mantiei superioare).

Proiectul Mohole (cuvînt combinat din numele savantului sîrb care în 1908 a pus în evidență existența „man-tiei” de sub scoarții pămîntescă și „hole” care înseamnă gaură; cu pre-ferința lor pentru flota și mare, ame-ricanii instalează linga Hawaii o plat-formă plutitoare, moldind de faptul că potnșe de la săpătura gata făcută de ocean. Dar săparea propriu-zisă, aua în 68.

Mult mai rapid: sovieticii au o pre-ferință tradițională pentru pămînt (vedeți-ați astăzi și la astronautii: sînt și americani! amerizează) și încep chiar în 66 săparea celei mai lungi ga-lerii spre controlul pămîntului. Local: peninsula Cuba. Adîncime: 15 kilome-tri.

Jean Rostand a vorbit de curînd despre posibilitatea de a conserva, pentru imortalitate, „sperma unui Ein-stein sau Beethoven, în vederea repro-ducerii lor cu secole mai tîrziu”. E o idee pe care și noi, mulți dintre auto-rii de science-fiction, am pomenit-o și deseori, chiar cu aceleși exemple, dar nici un autor nu a prevăzut următo-riul fapt: biologii au găsit posibilitatea de a evita orice amestec de cromozomi din partea celulelor mamă. Asadar, copilul nu va corespunde butadei lui Shaw („Dar ce ne facem, doamnă, dacă, dimpotrivă, copilul va fi fru-mos ca mine și inteligent ca dumneavoastră”) ci va fi o copie identică a unuia din părinți (deocamdată tatăl), fără nimic de la celălalt partener.

Vom putea reproduce cașdam, integral,

oricare din criticii noștri dramatice de azi.

Cît timp meditam despre soarta omului și moralitatea băncii sperma-tice, doctorul S.J.Behman din Mi-chigan ne-a și pus în fața unui fapt implinit: trăiesc pe lume 18 copii născuți din „economi” vechi de 18 luni. Autorii erau bărbaiți cu deficien-țe; materia a fost recoltată, conge-lată un an jumătate, pînă la însemnă-mare. Copiii sînt absolut sănătoși.

Ce ne facem însă dacă au anomalii? Răspunsul îl dă cea mai neobisnuită operație:

Dacă intervenția din aprilie 68 de Blakey din Houston-Texas cu asazi-ză în inimă artificială nu avea în prin-cipiu nimic nou, decît că a fost trans-misă „pe viu” la televiziune;

66 ca o hartă a anatomiei omului îi arată cite părți pot fi azi înlocuite cu material sintetic și de tot felul (geu-graful doamnei T. personajul lui Ca-mil Petrescu, s-ar îngrozi poate);

dacă un grup de chirurși a trans-plantat 28 inimi de cîine, din care 22 mai trăiesc încă (cum trăiesc însă, îi priveste);

66 ne-a adus noutate că putem fi operați încă înainte de naștere:

un grup de chirurși din Baltimore a făcut mai multe intervenții scoldînd astfel din pînțelele mamei, operării și pînăcîndu-l la loc, să-și continue dez-voltarea pînă la naștere.

Ca mărunțișuri medicale mai apro-piate de noi:

„cîștigă teren injețiile jet (fără ac, pun „impuscare”);

dinții-radio (nu la spioni — aceia sînt o vechitură; dar puși în proteze, dînd indicații ciirice asupra gradului de presiune la care sînt supuși);

analizele făcute de masini (în 2-3 ore treci prin 20 de stadii, fiecare cu minimum zece feluri de analiză);

proteze pentru surzi, atît de mici, încît cu baterie și regulă cu tot încap înviziibile în ureche; circuliți lor ar putea trece prin urechile acului, re-glarea tîrziei o faci fără să le scoti din ureche, prin unde. (Realizatorii sînt desigur japonezi, pretul comercial încă mare.)

În contrast cu asemenea găselnițe, trece aproape neobservată o mică stîră:

66 a găsit leacul unei boli mortale care macină 250 de milioane de oameni.

— Faimosul nivel zero al mării nu este în Pacificul nordic și în același nivel cu Atlanticul. Globul nostru are patru cocoușe imense (cap pătrat) în care marea atinge o înălțime de 70 de me-tri deasupra nivelului zero. (Vezi Ed-gar Allan Poe; Gordon Fym.) Dite-rencele de nivel sînt sesizate de sate-lii (mărturisit de la doi metri în sus; dacă-ți faci în curte baze de înnot sau garaj fără autorizație, te stie).

Schiță: cum să îngropi un cadavru în grădini? Cum să te cateri în vir-tul mării?

Multe diformități ale globului se ex-plică prin gravitația inegală, din cauza unei distribuții dezordonate a straturilor interioare.

În 66, începe săparea unor galerii uriașe spre controlul pămîntului (U.P.M. proiectul mantiei superioare).

Proiectul Mohole (cuvînt combinat din numele savantului sîrb care în 1908 a pus în evidență existența „man-tiei” de sub scoarții pămîntescă și „hole” care înseamnă gaură; cu pre-ferința lor pentru flota și mare, ame-ricanii instalează linga Hawaii o plat-formă plutitoare, moldind de faptul că potnșe de la săpătura gata făcută de ocean. Dar săparea propriu-zisă, aua în 68.

Mult mai rapid: sovieticii au o pre-ferință tradițională pentru pămînt (vedeți-ați astăzi și la astronautii: sînt și americani! amerizează) și încep chiar în 66 săparea celei mai lungi ga-lerii spre controlul pămîntului. Local: peninsula Cuba. Adîncime: 15 kilome-tri.

Jean Rostand a vorbit de curînd despre posibilitatea de a conserva, pentru imortalitate, „sperma unui Ein-stein sau Beethoven, în vederea repro-ducerii lor cu secole mai tîrziu”. E o idee pe care și noi, mulți dintre auto-rii de science-fiction, am pomenit-o și deseori, chiar cu aceleși exemple, dar nici un autor nu a prevăzut următo-riul fapt: biologii au găsit posibilitatea de a evita orice amestec de cromozomi din partea celulelor mamă. Asadar, copilul nu va corespunde butadei lui Shaw („Dar ce ne facem, doamnă, dacă, dimpotrivă, copilul va fi fru-mos ca mine și inteligent ca dumneavoastră”) ci va fi o copie identică a unuia din părinți (deocamdată tatăl), fără nimic de la celălalt partener.

Vom putea reproduce cașdam, integral,

oricare din criticii noștri dramatice de azi.

Cît timp meditam despre soarta omului și moralitatea băncii sperma-tice, doctorul S.J.Behman din Mi-chigan ne-a și pus în fața unui fapt implinit: trăiesc pe lume 18 copii născuți din „economi” vechi de 18 luni. Autorii erau bărbaiți cu deficien-țe; materia a fost recoltată, conge-lată un an jumătate, pînă la însemnă-mare. Copiii sînt absolut sănătoși.

Ce ne facem însă dacă au anomalii? Răspunsul îl dă cea mai neobisnuită operație:

Dacă intervenția din aprilie 68 de Blakey din Houston-Texas cu asazi-ză în inimă artificială nu avea în prin-cipiu nimic nou, decît că a fost trans-misă „pe viu” la televiziune;

66 ca o hartă a anatomiei omului îi arată cite părți pot fi azi înlocuite cu material sintetic și de tot felul (geu-graful doamnei T. personajul lui Ca-mil Petrescu, s-ar îngrozi poate);

dacă un grup de chirurși a trans-plantat 28 inimi de cîine, din care 22 mai trăiesc încă (cum trăiesc însă, îi priveste);

66 ne-a adus noutate că putem fi operați încă înainte de naștere:

un grup de chirurși din Baltimore a făcut mai multe intervenții scoldînd astfel din pînțelele mamei, operării și pînăcîndu-l la loc, să-și continue dez-voltarea pînă la naștere.

Ca mărunțișuri medicale mai apro-piate de noi:

„cîștigă teren injețiile jet (fără ac, pun „impuscare”);

dinții-radio (nu la spioni — aceia sînt o vechitură; dar puși în proteze, dînd indicații ciirice asupra gradului de presiune la care sînt supuși);

analizele făcute de masini (în 2-3 ore treci prin 20 de stadii, fiecare cu minimum zece feluri de analiză);

proteze pentru surzi, atît de mici, încît cu baterie și regulă cu tot încap înviziibile în ureche; circuliți lor ar putea trece prin urechile acului, re-glarea tîrziei o faci fără să le scoti din ureche, prin unde. (Realizatorii sînt desigur japonezi, pretul comercial încă mare.)

În contrast cu asemenea găselnițe, trece aproape neobservată o mică stîră:

66 a găsit leacul unei boli mortale care macină 250 de milioane de oameni.

— Faimosul nivel zero al mării nu este în Pacificul nordic și în același nivel cu Atlanticul. Globul nostru are patru cocoușe imense (cap pătrat) în care marea atinge o înălțime de 70 de me-tri deasupra nivelului zero. (Vezi Ed-gar Allan Poe; Gordon Fym.) Dite-rencele de nivel sînt sesizate de sate-lii (mărturisit de la doi metri în sus; dacă-ți faci în curte baze de înnot sau garaj fără autorizație, te stie).

Schiță: cum să îngropi un cadavru în grădini? Cum să te cateri în vir-tul mării?

Multe diformități ale globului se ex-plică prin gravitația inegală, din cauza unei distribuții dezordonate a straturilor interioare.

În 66, începe săparea unor galerii uriașe spre controlul pămîntului (U.P.M. proiectul mantiei superioare).

Proiectul Mohole (cuvînt combinat din numele savantului sîrb care în 1908 a pus în evidență existența „man-tiei” de sub scoarții pămîntescă și „hole” care înseamnă gaură; cu pre-ferința lor pentru flota și mare, ame-ricanii instalează linga Hawaii o plat-formă plutitoare, moldind de faptul că potnșe de la săpătura gata făcută de ocean. Dar săparea propriu-zisă, aua în 68.

Mult mai rapid: sovieticii au o pre-ferință tradițională pentru pămînt (vedeți-ați astăzi și la astronautii: sînt și americani! amerizează) și încep chiar în 66 săparea celei mai lungi ga-lerii spre controlul pămîntului. Local: peninsula Cuba. Adîncime: 15 kilome-tri.

Jean Rostand a vorbit de curînd despre posibilitatea de a conserva, pentru imortalitate, „sperma unui Ein-stein sau Beethoven, în vederea repro-ducerii lor cu secole mai tîrziu”. E o idee pe care și noi, mulți dintre auto-rii de science-fiction, am pomenit-o și deseori, chiar cu aceleși exemple, dar nici un autor nu a prevăzut următo-riul fapt: biologii au găsit posibilitatea de a evita orice amestec de cromozomi din partea celulelor mamă. Asadar, copilul nu va corespunde butadei lui Shaw („Dar ce ne facem, doamnă, dacă, dimpotrivă, copilul va fi fru-mos ca mine și inteligent ca dumneavoastră”) ci va fi o copie identică a unuia din părinți (deocamdată tatăl), fără nimic de la celălalt partener.

Vom putea reproduce cașdam, integral,

oricare din criticii noștri dramatice de azi.

Cît timp meditam despre soarta omului și moralitatea băncii sperma-tice, doctorul S.J.Behman din Mi-chigan ne-a și pus în fața unui fapt implinit: trăiesc pe lume 18 copii născuți din „economi” vechi de 18 luni. Autorii erau bărbaiți cu deficien-țe; materia a fost recoltată, conge-lată un an jumătate, pînă la însemnă-mare. Copiii sînt absolut sănătoși.

Ce ne facem însă dacă au anomalii? Răspunsul îl dă cea mai neobisnuită operație:

Dacă intervenția din aprilie 68 de Blakey din Houston-Texas cu asazi-ză în inimă artificială nu avea în prin-cipiu nimic nou, decît că a fost trans-misă „pe viu” la televiziune;

66 ca o hartă a anatomiei omului îi arată cite părți pot fi azi înlocuite cu material sintetic și de tot felul (geu-graful doamnei T. personajul lui Ca-mil Petrescu, s-ar îngrozi poate);

dacă un grup de chirurși a trans-plantat 28 inimi de cîine, din care 22 mai trăiesc încă (cum trăiesc însă, îi priveste);

66 ne-a adus noutate că putem fi operați încă înainte de naștere:

un grup de chirurși din Baltimore a făcut mai multe intervenții scoldînd astfel din pînțelele mamei, operării și pînăcîndu-l la loc, să-și continue dez-voltarea pînă la naștere.

Ca mărunțișuri medicale mai apro-piate de noi:

„cîștigă teren injețiile jet (fără ac, pun „impuscare”);

dinții-radio (nu la spioni — aceia sînt o vechitură; dar puși în proteze, dînd indicații ciirice asupra gradului de presiune la care sînt supuși);

analizele făcute de masini (în 2-3 ore treci prin 20 de stadii, fiecare cu minimum zece feluri de analiză);

proteze pentru surzi, atît de mici, încît cu baterie și regulă cu tot încap înviziibile în ureche; circuliți lor ar putea trece prin urechile acului, re-glarea tîrziei o faci fără să le scoti din ureche, prin unde. (Realizatorii sînt desigur japonezi, pretul comercial încă mare.)

În contrast cu asemenea găselnițe, trece aproape neobservată o mică stîră:

66 a găsit leacul unei boli mortale care macină 250 de milioane de oameni.

— Faimosul nivel zero al mării nu este în Pacificul nordic și în același nivel cu Atlanticul. Globul nostru are patru cocoușe imense (cap pătrat) în care marea atinge o înălțime de 70 de me-tri deasupra nivelului zero. (Vezi Ed-gar Allan Poe; Gordon Fym.) Dite-rencele de nivel sînt sesizate de sate-lii (mărturisit de la doi metri în sus; dacă-ți faci în curte baze de înnot sau garaj fără autorizație, te stie).

Schiță: cum să îngropi un cadavru în grădini? Cum să te cateri în vir-tul mării?

Multe diformități ale globului se ex-plică prin gravitația inegală, din cauza unei distribuții dezordonate a straturilor interioare.

În 66, începe săparea unor galerii uriașe spre controlul pămîntului (U.P.M. proiectul mantiei superioare).

Proiectul Mohole (cuvînt combinat din numele savantului sîrb care în 1908 a pus în evidență existența „man-tiei” de sub scoarții pămîntescă și „hole” care înseamnă gaură; cu pre-ferința lor pentru flota și mare, ame-ricanii instalează linga Hawaii o plat-formă plutitoare, moldind de faptul că potnșe de la săpătura gata făcută de ocean. Dar săparea propriu-zisă, aua în 68.

Mult mai rapid: sovieticii au o pre-ferință tradițională pentru pămînt (vedeți-ați astăzi și la astronautii: sînt și americani! amerizează) și încep chiar în 66 săparea celei mai lungi ga-lerii spre controlul pămîntului. Local: peninsula Cuba. Adîncime: 15 kilome-tri.

Jean Rostand a vorbit de curînd despre posibilitatea de a conserva, pentru imortalitate, „sperma unui Ein-stein sau Beethoven, în vederea repro-ducerii lor cu secole mai tîrziu”. E o idee pe care și noi, mulți dintre auto-rii de science-fiction, am pomenit-o și deseori, chiar cu aceleși exemple, dar nici un autor nu a prevăzut următo-riul fapt: biologii au găsit posibilitatea de a evita orice amestec de cromozomi din partea celulelor mamă. Asadar, copilul nu va corespunde butadei lui Shaw („Dar ce ne facem, doamnă, dacă, dimpotrivă, copilul va fi fru-mos ca mine și inteligent ca dumneavoastră”) ci va fi o copie identică a unuia din părinți (deocamdată tatăl), fără nimic de la celălalt partener.

Vom putea reproduce cașdam, integral,

oricare din criticii noștri dramatice de azi.

Cît timp meditam despre soarta omului și moralitatea băncii sperma-tice, doctorul S.J.Behman din Mi-chigan ne-a și pus în fața unui fapt implinit: trăiesc pe lume 18 copii născuți din „economi” vechi de 18 luni. Autorii erau bărbaiți cu deficien-țe; materia a fost recoltată, conge-lată un an jumătate, pînă la însemnă-mare. Copiii sînt absolut sănătoși.

Ce ne facem însă dacă au anomalii? Răspunsul îl dă cea mai neobisnuită operație:

Dacă intervenția din aprilie 68 de Blakey din Houston-Texas cu asazi-ză în inimă artificială nu avea în prin-cipiu nimic nou, decît că a fost trans-misă „pe viu” la televiziune;

66 ca o hartă a anatomiei omului îi arată cite părți pot fi azi înlocuite cu material sintetic și de tot felul (geu-graful doamnei T. personajul lui Ca-mil Petrescu, s-ar îngrozi poate);

dacă un grup de chirurși a trans-plantat 28 inimi de cîine, din care 22 mai trăiesc încă (cum trăiesc însă, îi priveste);

66 ne-a adus noutate că putem fi operați încă înainte de naștere:

un grup de chirurși din Baltimore a făcut mai multe intervenții scoldînd astfel din pînțelele mamei, operării și pînăcîndu-l la loc, să-și continue dez-voltarea pînă la naștere.

Ca mărunțișuri medicale mai apro-piate de noi:

„cîștigă teren injețiile jet (fără ac, pun „impuscare”);

dinții-radio (nu la spioni — aceia sînt o vechitură; dar puși în proteze, dînd indicații ciirice asupra gradului de presiune la care sînt supuși);

analizele făcute de masini (în 2-3 ore treci prin 20 de stadii, fiecare cu minimum zece feluri de analiză);

proteze pentru surzi, atît de mici, încît cu baterie și regulă cu tot încap înviziibile în ureche; circuliți lor ar putea trece prin urechile acului, re-glarea tîrziei o faci fără să le scoti din ureche, prin unde. (Realizatorii sînt desigur japonezi, pretul comercial încă mare.)

În contrast cu asemenea găselnițe, trece aproape neobservată o mică stîră:

66 a găsit leacul unei boli mortale care macină 250 de milioane de oameni.

— Faimosul nivel zero al mării nu este în Pacificul nordic și în același nivel cu Atlanticul. Globul nostru are patru cocoușe imense (cap pătrat) în care marea atinge o înălțime de 70 de me-tri deasupra nivelului zero. (Vezi Ed-gar Allan Poe; Gordon Fym.) Dite-rencele de nivel sînt sesizate de sate-lii (mărturisit de la doi metri în sus; dacă-ți faci în curte baze de înnot sau garaj fără autorizație, te stie).

Schiță: cum să îngropi un cadavru în grădini? Cum să te cateri în vir-tul mării?

Multe diformități ale globului se ex-plică prin gravitația inegală, din cauza unei distribuții dezordonate a straturilor interioare.

În 66, începe săparea unor galerii uriașe spre controlul pămîntului (U.P.M. proiectul mantiei superioare).

Proiectul Mohole (cuvînt combinat din numele savantului sîrb care în 1908 a pus în evidență existența „man-tiei” de sub scoarții pămîntescă și „hole” care înseamnă gaură; cu pre-ferința lor pentru flota și mare, ame-ricanii instalează linga Hawaii o plat-formă plutitoare, moldind de faptul că potnșe de la săpătura gata făcută de ocean. Dar săparea propriu-zisă, aua în 68.

Mult mai rapid: sovieticii au o pre-ferință tradițională pentru pămînt (vedeți-ați astăzi și la astronautii: sînt și americani! amerizează) și încep chiar în 66 săparea celei mai lungi ga-lerii spre controlul pămîntului. Local: peninsula Cuba. Adîncime: 15 kilome-tri.

Jean Rostand a vorbit de curînd despre posibilitatea de a conserva, pentru imortalitate, „sperma unui Ein-stein sau Beethoven, în vederea repro-ducerii lor cu secole mai tîrziu”. E o idee pe care și noi, mulți dintre auto-rii de science-fiction, am pomenit-o și deseori, chiar cu aceleși exemple, dar nici un autor nu a prevăzut următo-riul fapt: biologii au găsit posibilitatea de a evita orice amestec de cromozomi din partea celulelor mamă. Asadar, copilul nu va corespunde butadei lui Shaw („Dar ce ne facem, doamnă, dacă, dimpotrivă, copilul va fi fru-mos ca mine și inteligent ca dumneavoastră”) ci va fi o copie identică a unuia din părinți (deocamdată tatăl), fără nimic de la celălalt partener.

Vom putea reproduce cașdam, integral,

oricare din criticii noștri dramatice de azi.

Cît timp meditam despre soarta omului și moralitatea băncii sperma-tice, doctorul S.J.Behman din Mi-chigan ne-a și pus în fața unui fapt implinit: trăiesc pe lume 18 copii născuți din „economi” vechi de 18 luni. Autorii erau bărbaiți cu deficien-țe; materia a fost recoltată, conge-lată un an jumătate, pînă la însemnă-mare. Copiii sînt absolut sănătoși.

Ce ne facem însă dacă au anomalii? Răspunsul îl dă cea mai neobisnuită operație:

Dacă intervenția din aprilie 68 de Blakey din Houston-Texas cu asazi-ză în inimă artificială nu avea în prin-cipiu nimic nou, decît că a fost trans-misă „pe viu” la televiziune;

66 ca o hartă a anatomiei omului îi arată cite părți pot fi azi înlocuite cu material sintetic și de tot felul (geu-graful doamnei T. personajul lui Ca-mil Petrescu, s-ar îngrozi poate);

dacă un grup de chirurși a trans-plantat 28 inimi de cîine, din care 22 mai trăiesc încă (cum trăiesc însă, îi priveste);

66 ne-a adus noutate că putem fi operați încă înainte de naștere:

un grup de chirurși din Baltimore a făcut mai multe intervenții scoldînd astfel din pînțelele mamei, operării și pînăcîndu-l la loc, să-și continue dez-voltarea pînă la naștere.

Ca mărunțișuri medicale mai apro-piate de noi:

„cîștigă teren injețiile jet (fără ac, pun „impuscare”);

dinții-radio (nu la spioni — aceia sînt o vechitură; dar puși în proteze, dînd indicații ciirice asupra gradului de presiune la care sînt supuși);

analizele făcute de masini (în 2-3 ore treci prin 20 de stadii, fiecare cu minimum zece feluri de analiză);

proteze pentru surzi, atît de mici, încît cu baterie și regulă cu tot încap înviziibile în ureche; circuliți lor ar putea trece prin urechile acului, re-glarea tîrziei o faci fără să le scoti din ureche, prin unde. (Realizatorii sînt desigur japonezi, pretul comercial încă mare.)

În contrast cu asemenea găselnițe, trece aproape neobservată o mică stîră:

66 a găsit leacul unei boli mortale care macină 250 de milioane de oameni.

— Faimosul nivel zero al mării nu este în Pacificul nordic și în același nivel cu Atlanticul. Globul nostru are patru cocoușe imense (cap pătrat) în care marea atinge o înălțime de 70 de me-tri deasupra nivelului zero. (Vezi Ed-gar Allan Poe; Gordon Fym.) Dite-rencele de nivel sînt sesizate de sate-lii (mărturisit de la doi metri în sus; dacă-ți faci în curte baze de înnot sau garaj fără autorizație, te stie).

Schiță: cum să îngropi un cadavru în grădini? Cum să te cateri în vir-tul mării?

Multe diformități ale globului se ex-plică prin gravitația inegală, din cauza unei distribuții dezordonate a straturilor interioare.

În 66, începe săparea unor galerii uriașe spre controlul pămîntului (U.P.M. proiectul mantiei superioare).

Proiectul Mohole (cuvînt combinat din numele savantului sîrb care în 1908 a pus în evidență existența „man-tiei” de sub scoarții pămîntescă și „hole” care înseamnă gaură; cu pre-ferința lor pentru flota și mare, ame-ricanii instalează linga Hawaii o plat-formă plutitoare, moldind de faptul că potnșe de la săpătura gata făcută de ocean. Dar săparea propriu-zisă, aua în 68.

Mult mai rapid: sovieticii au o pre-ferință tradițională pentru pămînt (vedeți-ați astăzi și la astronautii: sînt și americani! amerizează) și încep chiar în 66 săparea celei mai lungi ga-lerii spre controlul pămîntului. Local: peninsula Cuba. Adîncime: 15 kilome-tri.

Jean Rostand a vorbit de curînd despre posibilitatea de a conserva, pentru imortalitate, „sperma unui Ein-stein sau Beethoven, în vederea repro-ducerii lor cu secole mai tîrziu”. E o idee pe care și noi, mulți dintre auto-rii de science-fiction, am pomenit-o și deseori, chiar cu aceleși exemple, dar nici un autor nu a prevăzut următo-riul fapt: biologii au găsit posibilitatea de a evita orice amestec de cromozomi din partea celulelor mamă. Asadar, copilul nu va corespunde butadei lui Shaw („Dar ce ne facem, doamnă, dacă, dimpotrivă, copilul va fi fru-mos ca mine și inteligent ca dumneavoastră”) ci va fi o copie identică a unuia din părinți (deocamdată tatăl), fără nimic de la celălalt partener.

Vom putea reproduce cașdam, integral,

oricare din criticii noștri dramatice de azi.

Cît timp meditam despre soarta omului și moralitatea băncii sperma-tice, doctorul S.J.Behman din Mi-chigan ne-a și pus în fața unui fapt implinit: trăiesc pe lume 18 copii născuți din „economi” vechi de 18 luni. Autorii erau bărbaiți cu deficien-țe; materia a fost recoltată, conge-lată un an jumătate, pînă la însemnă-mare. Copiii sînt absolut sănătoși.

Ce ne facem însă dacă au anomalii? Răspunsul îl dă cea mai neobisnuită operație:

Dacă intervenția din aprilie 68 de Blakey din Houston-Texas cu asazi-ză în inimă artificială nu avea în prin-cipiu nimic nou, decît că a fost trans-misă „pe viu” la televiziune;

66 ca o hartă a anatomiei omului îi arată cite părți pot fi azi înlocuite cu material sintetic și de tot felul (geu-graful doamnei T. personajul lui Ca-mil Petrescu, s-ar îngrozi poate);

dacă un grup de chirurși a trans-plantat 28 inimi de cîine, din care 22 mai trăiesc încă (cum trăiesc însă, îi priveste);

<

De-a lungul celor douăzeci și doi de ani care au trecut de la gloriosul act al Eliezerilor, poezii noastre au creat înflăcărata versurii, inspirate de bucuria noi victii și de patriotismul poporului pornit pe drumul socialismului victorios. Pentru a prezenta cititorilor câteva dintre aceste creații și pentru a veni totodată în ajutorul recitatorilor din cadrul manifestațiilor care au loc cu prilejul sărbătoririi zilei de 23 August, am cerut unor critici literari să ne recomande acele poezii dedicate măreștilor eveniment pe care ei le consideră cele mai frumoase. În numărul de față, la recomandarea criticului I. D. Bălan, publicăm poezia:

insurrecție

de MIHU DRAGOMIR

prospecțiuni

De la panorama unei ample reconstrucții sociale cu multiple reliefturi care a consacrat romancierii de prestigiu, de la vigoarea și ardența unor tinere naveliști, atrași de problematica etică și de cromatica peisajelor inoite, până la revirimentul pe care-l trăiește azi schita, focul minuscule de neabătută iradiată, — proza noastră se dezvoltă pe direcțiile ei esențiale într-o fecundă unitate de experiență. Transmisia recunoștință de seve și impulsuri, pe principalii vasele comunicante, anima diferite generații scriitoricești. Se petrece în ultimul timp un proces de subalternare și de diversificare a formelor narrative. Nu e vorba de părăsirea unor procedee tradiționale care continuă să se dovedească viabile și fertile. În emulație creatoare, tendința actuală este realismul, de la cele clasice până la cele moderne, se completează, se interfează. Concomitent se desfășoară un proces de depășire a unor opinii estetice, rutinate, care au impus, uneori ispite sterile ca încercarea ideilor și îndepărtarea de concretul socio-istoric.

Imi propun să evidențiez, în contidare, unul din aspectele de referență a prozei: limitele și domeniul schiței și al sportului celui mai tineri promovii scriitoricești. Am consemnat, cu alt preț, debutul în presa literară al unor prozatori. Mă refer, acum la autori disparate, (deși în colecția „Lucașfăru” au apărut anul acesta câteva din volumele reprezentative anunțate) fiindcă ele marchează momentul apariției lor ca individualități artistice: temperamente neconvergente, ei se reușesc, cred, sub semnul aceluși preocupări estetice. Pornesc de la observații de ordinul evidenței, precizând, pentru înțelegerea apropiată exclusivă a schiței și refuzul cronologiei și al cursivității în relatare, dispariția subiectului în accepția riguroasă, consecvența în alegerea obiectului și elementele realității pe o cale indirectă, mijlocită; preponderența unghiului de vedere subiectiv, care „deformează” raporturile (sensul exact se desfacează de la sine, dintr-o meditație). Apare limpede interesul pentru efectele mai „tăine”, mai puțin cercetate, ale prefecțiilor sufletești în cadrul relațiilor sociale. Nu consider că zona lor de investigare ar trebui să ajungă precumpănitoare în proza noastră și nici că forajele efectuate se soldează întotdeauna cu izbinișii sigure. Se produce un proces de diferențiere a substanței realității și o contonștină artificială a ideilor. De la o fază a tatonărilor, a căutărilor necristalizate, nu ferite de strident, se trece greu spre precizia unei definiții, prin definiție, încercările lor se dovedesc însă de bun augur. Să urmărim, succint câteva dintre ele, stăruiind mai ales asupra întreprinderii planului concret cu cel simbolic, mobilându-se olistă astăzi în breștură în proza tinerilor.

Circumspect în fața zburătorii, a navigației aeriene, Iulian Neagu se comportă ca un plecton. Solul tare îl imbie la mers. Are prioritate ceea ce poate fi văzut cu ochiul liber. Privesc

Nu s-au mai auzit, noaptea, călăreji pe drum. Aerul frigida, ca metalul lichid. Nu-au mai bățuit, în toaca de lemn, alarmele. Doar partidul, știind, a spus: Acum! Și-o armată neștiută și-a ridicat armele. Nu s-a dat nici un ordin de zi. Ziua venise firesc, ca orice zi după noapte, împlineindu-și rosturile marii armonii, ca vara izbucnind în fructele coapte.

Pleoapele ferestrelor s-au ridicat. Pleoapele palatului s-au lăsat. Punându-și pușca și șapca pe masă, stăpînul intrase, în sfîrșit, în casă.

Și de aceea n-au mai sunat buciurile, pe drum, și n-au mai bățuit, în toaca de lemn, alarmele. Partidul, știind din străfunduri, a spus: Acum! Și țara și-a luat, de mult pregătite, armele.

neag pătrundem în regiuni ale neliniștirilor, filtrate de meditații. Desul impulsului fanteziei și hotărîrilor, extenuarea mai multă a sentimentelor, realismul se supune unor norme de sobrietate și de rigoare. Discreția și pudorarea guvernează această împletire între vis și realitate. Judecările cititorului trebuie să ține seama de autenticitatea poetică inclusă în aceste scrieri care nu trebuie privite ca fiind într-un tot narativ. În ramele simbolului găsim sensuri ale contemporaneității. Pericula provine din comunul după urmirea din alungărate. Autorul pledează pentru puritate, pentru perpetuarea entuziasmului și ingeniozității copilului, pentru integritatea lui. Nostalgia deosebită din descriere cu delirare (*Înt-o dimineață*), în schimb florul lui trecut produce și azi cutremure (*Turnul cu păduri*). Bucuria muzicală a creației, a noului oraș liber sugerată din serapavă jocului de copii (*Sărbătoare*), ca și satisfacția abolirii monarhiei (*Bălanu*).

Cit durezza planul realului, o infuzie de energie. Chiar pe ecranul alegoriei atitudinile etice ale prezentului solicită mai multă pregnanță iar momentul concret-palpat, prezentat într-o multitudine de nu-tăcuturi, devine o doză neprevăzută a procedurii mai mare. Rămâne ca în producțiile ulterioare autorul să se decida asupra itinerarului literar, convertind poate lirismul într-o proză a parabolei sau într-o poezie a prezentului și acum în unele schițe.

Ambiția Alexandrei Tiziu este să privească în față, fără înduioșare, suferința. Dacă există o nevoie de conștientizare în schițe, este o conștientizare directă, cu claritate. Conversațiile personajelor apare premeditată banală, comentariile sînt transmise cu o așezare a nepăsării. Nici o expresie retorică nu trădează conștientizarea. Convinșă că fără eliminarea sentimentalismului nu se poate descrie durerea, tristetea, deznădejdea, autorul contrapune ingenios planurile narativului: cel exterior, neutral, o comunicare stereotipă, a aproape mecanică de întîmplări, cel lăuntric abia bănuț conține undeva pe un teren ferm, cu convingere și sugerație în ultima instanță mîhnirea unei fete care nu-și cunoaște mama (*Obolul*), declinul janic al drăgoșului (*Buletin hidrologic*), teama de ratare a unei pictorie (*Autoportret*). După ce s-a străduit ca de obicei să-și treacă o convorbire degajată cu băiatul frumos, amenințat de o moarte iminentă, tinăra doctoriță izbucnește în plină (*Închide toți ferestrele*). Primăvara dusă la extrem se resimte și în alte schițe. Irritată probabil de răbunirile subterane ale mîlei, autoarea acceptă totul în grabă cu fraze cîntec de deținute. Uneori contrastul e prea pronunțat și atunci se remarcă artificialitatea dezgăzării. De altfel în succesiunea infirmității și devastărilor afective, o onză de seninătate e cerută ca o relaxare.

Socotesc că încercările acestor tineri prozatori și ale altora (*Iulian Neagu*, *George Ștefan*, *Consolidarea*, *George Ștefan*, *Mihai Pelin*, *George Buzdău* etc.) reprezintă doar spațiul mă împiedică să le acord aceași atenție se înscriu într-o direcție fecundă a prozei de aporie a scriitorului de azi, care are să scrie complexe de conștiință, de înnoire a expresiei.

Are loc și o confruntare cu un caracter mai larg. Se poate distinge o

DICTIONAR DE ISTORIE LITERARĂ CONTEMPORANĂ (addenda)

ștefan bănuțescu

Succesul fulgerător al cărții lui Ștefan Bănuțescu, *Iarna bărbăților*, nu a clintit prea mult tabieturile literare. Din senin, s-ar fi zis, el nu poate veni. S-au căutat imediat filiații, i s-au găsit (aproape) corespondențe, nu atât pentru a i se urca grațific valorii, ci pentru a nu se crede că nuvelele autorului n-ar avea nici un fel de precursor. Unul, de exemplu, a fost indicat în Sadoveanu (și reluat în unanimitate), altul în Panait Istrati, altul în Odobescu, iar pe ceaaltă extremă, într-un fel de realism romantic — realism magic — termen creat prin convertirea lui Novalis. Nu a lipsit mult să-l vedem pe Bănuțescu și expresionist.

Dar autorul avea cu totul și cu totul alt precursor, alt prozator, altă generație, și dreg, nu „intellectual” — o tentativă istorică gram și alte izvoare. Ele constau în poezia populară fantastică și limbajul oracolor din bălțile Dobrogei (n. 1926. Făcășin). Critica literară pierduse din vedere că Ștefan Bănuțescu a debutat cu un gen de reportaj în care tinărul scriitor se anunța pe de-o parte un foarte fin cunoscător al Bărăganului lacustru și campestru, iar pe de altă parte un original poet. Cîteva reportaje din volumul său de debut, *Drum în cîmpie* (1960), în special, *Drum în cîmpie*, *Aleea din nisipurile zburătoare*, *Reportaj la poezia populară*, texte care ulterior reluate și înmulțite, au fost divulgate ca fiind creații ale lui Ștefan Bănuțescu (Cîntec de cîmpie, Ramuri 6, 1965). Mai surprinzător este faptul că în poezia literară, aceleași reportaje cuprindeau, răscîlțită printre rînduri și ipostaza civilă a viitoare sale nuvele, excelentele nuvele *Mistreții erau blînzi* (v. *Drum în cîmpie*, p. 64).

Așadar adevărata filiație — în ceea ce privește, mai ales, modalitatea epică — a nuvelor lui Bănuțescu, trebuie căutată atât în vocația sa poetică cît și în viziunea *Cîntecelor de cîmpie*; în ceea ce a publicat pînă la apariția *Iernii bărbăților*. Precursorii lui Bănuțescu, magistrii lui congenitali, nu sînt nici Sadoveanu, nici Odobescu, nici Novalis, nici expresionismul, ci unul mult mai precis, expresionismul fantastic al folclorului. Am impresia că mai doborât — sau mai să stabilim în ce măsură Sadoveanu este folcloric (s-a stabilit), în ce măsură Odobescu și Istrati, în ce măsură Novalis și expresionismul, și apoi să facem respectivele delimitări și apropieri. Oricum am face însă, Bănuțescu ne va apare tot singular. Singular ca și fantasticul popular al, de puțin cunoscut din punct de vedere exegetic și asupra căruia autorul nostru s-a oprit mai întîi teoretic. Este suficient dacă amintim aici că Ștefan Bănuțescu, student fiind, a publicat într-o revistă de lingvistică gloase despre dialectele regionale și arhaice.

În ceea ce privește expresionismul — o tentativă istorică analiză ar fi mult mai folositoare bunăoară, pentru explicarea lui Blaga, ale încercărilor sînt cu prea mare ușurință declarate expresioniste, fără a se cerceta cu atenție sursele folclorice ale poezului, cunoscut de altfel ca rafinat degustător al acestora. E posibil nu mai puțin ca însuși autorul *Pomelul luminii* să fi sesizat sincronismul existent între procedeele și substanța procedurală a expresionismului și a fantasticului unor eresuri populare. Insuși tiparul lui uman, arhetipurile sale latente, l-ar fi dus pînă acolo. De aceea cîteodată nu se poate face abstracție nici de datele ereditare-spirituale ale poezului (ale scriitorilor în general) cum însuși poezul nu poate face abstracție de ele. Dimpotrivă, germenii și sensibilitatea la ceea ce era cîntec ancestral, la ceea ce era cîntec de gîntă — la ceea ce este transmiseau încărcat de metafizică și înțelepciune — a dovedit-o în *Hronicul și cîntecul vîrștelor*. În același spirit al irumperilor din primordia și înspre primordia, înțelegerea și-a definită și Ștefan Bănuțescu, cîntecul sale de cîmpie, cercurile sale filiale peste care nu poate sări. (v. rev. Ramuri).

Și cu acestea, încă o dată se poate vedea că ocolind cele cîteva avantaje oferite de critica genetică, se poate ajunge la hazard, la etichete exteroare, de-a dreptul exteroare, ca aceea citată la început. Pentru noi însă toate acestea sînt premise, de loc inutile, pentru înțelegerea exactă a originalității prozei lui Ștefan Bănuțescu pentru obținerea instrumentelor care să ne mențină pe abia individualității sale epice, și a configurației acesteia.

Asemeni poemelor sale, și nuvelele pot fi interpretate „ca o dureroasă amintire a unor existențe de mult sfîrșite”. Prin ele autorul ni se relevă deopotrivă un prozator de invenție și de viziune. Cel puțin din două nuvele, *Mistreții erau blînzi* și *Drobia*, poezul Ștefan Bănuțescu este, în factura internă a poemelor sale într-o altă, de o adînc și sugestivă culoare epică. O umnităte ultragăzită de război — fie de primol, fie de al doilea, fie de arîndouă — și de stihiele naturii (inundații ori cumpăta seacă postbelică) este tema principală și aproape unică a prozei sale. Deci amănata sătească, producătoare, în fața marilor catastrofe, comportarea acesteia în timpul dezastrelor terestre. Unei asemenea grandioase teme i se aplică și o tehnică grandioasă. Urcată într-un plan legendar, fulgerat de tenebre și pătrunzătoare iluminări realiste, întru adevărata literatură, are darul de a evidenția și mai pregnanț linile și sensurile etice ale unor colectivități. Căci, s-ar putea spune, Bănuțescu nu este obsedat de personaje autonome (unice, da) ci de personaje colective, de personaje individuale care reflectă însă comportamente gregare. De aceea la Bănuțescu nu atât conflictul epic este izbitor cît realizarea lui sub specia esteticului, sub specia unei viziuni deosebite. Subiectele nuvelor sale pot fi rediate de obicei în cîteva cuvinte, în special cele din lumea rurală. Bunoară, „și cum am mai spus, ca în cazul nuvelii *Mistreții erau blînzi*, al cărui subiect este astfel redat în *Drum în cîmpie*: în primăverile cu inundații mari, nu putea omul nici să moară, într-o asemenea primăvară, unui pescar i-a murit odă un copil. Nu avea undă să-l îngroape. Cu cazmănu nu poți săaș morminte în apă. Iar în dunele de nisip dinapola satului dacă i-ar fi îngropat, furtunile i-l ar descoperit mai devreme sau mai tîrziu. I-a îngăduț învățătorul să-l îngroape în curtea școlii, căci școala avea curte înaltă. L-a tras înimă și pe dascăl să-l înmorminteze acolo: copilul pescarului învățase bine la școală.”

De la viziuni și tehnici nudă și pînă la amplitudine și metamorfoză din *Iarna bărbăților* exteroare, de-a dreptul exteroare, ca aceea citată la început, pentru noi însă toate acestea sînt premise, de loc inutile, pentru înțelegerea exactă a originalității prozei lui Ștefan Bănuțescu pentru obținerea instrumentelor care să ne mențină pe abia individualității sale epice, și a configurației acesteia.

Asemeni poemelor sale, și nuvelele pot fi interpretate „ca o dureroasă amintire a unor existențe de mult sfîrșite”. Prin ele autorul ni se relevă deopotrivă un prozator de invenție și de viziune. Cel puțin din două nuvele, *Mistreții erau blînzi* și *Drobia*, poezul Ștefan Bănuțescu este, în factura internă a poemelor sale într-o altă, de o adînc și sugestivă culoare epică. O umnităte ultragăzită de război — fie de primol, fie de al doilea, fie de arîndouă — și de stihiele naturii (inundații ori cumpăta seacă postbelică) este tema principală și aproape unică a prozei sale. Deci amănata sătească, producătoare, în fața marilor catastrofe, comportarea acesteia în timpul dezastrelor terestre. Unei asemenea grandioase teme i se aplică și o tehnică grandioasă. Urcată într-un plan legendar, fulgerat de tenebre și pătrunzătoare iluminări realiste, întru adevărata literatură, are darul de a evidenția și mai pregnanț linile și sensurile etice ale unor colectivități. Căci, s-ar putea spune, Bănuțescu nu este obsedat de personaje autonome (unice, da) ci de personaje colective, de personaje individuale care reflectă însă comportamente gregare. De aceea la Bănuțescu nu atât conflictul epic este izbitor cît realizarea lui sub specia esteticului, sub specia unei viziuni deosebite. Subiectele nuvelor sale pot fi rediate de obicei în cîteva cuvinte, în special cele din lumea rurală. Bunoară, „și cum am mai spus, ca în cazul nuvelii *Mistreții erau blînzi*, al cărui subiect este astfel redat în *Drum în cîmpie*: în primăverile cu inundații mari, nu putea omul nici să moară, într-o asemenea primăvară, unui pescar i-a murit odă un copil. Nu avea undă să-l îngroape. Cu cazmănu nu poți săaș morminte în apă. Iar în dunele de nisip dinapola satului dacă i-ar fi îngropat, furtunile i-l ar descoperit mai devreme sau mai tîrziu. I-a îngăduț învățătorul să-l îngroape în curtea școlii, căci școala avea curte înaltă. L-a tras înimă și pe dascăl să-l înmorminteze acolo: copilul pescarului învățase bine la școală.”

De la viziuni și tehnici nudă și pînă la amplitudine și metamorfoză din *Iarna bărbăților* exteroare, de-a dreptul exteroare, ca aceea citată la început, pentru noi însă toate acestea sînt premise, de loc inutile, pentru înțelegerea exactă a originalității prozei lui Ștefan Bănuțescu pentru obținerea instrumentelor care să ne mențină pe abia individualității sale epice, și a configurației acesteia.

Asemeni poemelor sale, și nuvelele pot fi interpretate „ca o dureroasă amintire a unor existențe de mult sfîrșite”. Prin ele autorul ni se relevă deopotrivă un prozator de invenție și de viziune. Cel puțin din două nuvele, *Mistreții erau blînzi* și *Drobia*, poezul Ștefan Bănuțescu este, în factura internă a poemelor sale într-o altă, de o adînc și sugestivă culoare epică. O umnităte ultragăzită de război — fie de primol, fie de al doilea, fie de arîndouă — și de stihiele naturii (inundații ori cumpăta seacă postbelică) este tema principală și aproape unică a prozei sale. Deci amănata sătească, producătoare, în fața marilor catastrofe, comportarea acesteia în timpul dezastrelor terestre. Unei asemenea grandioase teme i se aplică și o tehnică grandioasă. Urcată într-un plan legendar, fulgerat de tenebre și pătrunzătoare iluminări realiste, întru adevărata literatură, are darul de a evidenția și mai pregnanț linile și sensurile etice ale unor colectivități. Căci, s-ar putea spune, Bănuțescu nu este obsedat de personaje autonome (unice, da) ci de personaje colective, de personaje individuale care reflectă însă comportamente gregare. De aceea la Bănuțescu nu atât conflictul epic este izbitor cît realizarea lui sub specia esteticului, sub specia unei viziuni deosebite. Subiectele nuvelor sale pot fi rediate de obicei în cîteva cuvinte, în special cele din lumea rurală. Bunoară, „și cum am mai spus, ca în cazul nuvelii *Mistreții erau blînzi*, al cărui subiect este astfel redat în *Drum în cîmpie*: în primăverile cu inundații mari, nu putea omul nici să moară, într-o asemenea primăvară, unui pescar i-a murit odă un copil. Nu avea undă să-l îngroape. Cu cazmănu nu poți săaș morminte în apă. Iar în dunele de nisip dinapola satului dacă i-ar fi îngropat, furtunile i-l ar descoperit mai devreme sau mai tîrziu. I-a îngăduț învățătorul să-l îngroape în curtea școlii, căci școala avea curte înaltă. L-a tras înimă și pe dascăl să-l înmorminteze acolo: copilul pescarului învățase bine la școală.”

acceptiuni realismului (II)

Păstrînd încă, la unii dintre reprezentanți săi timpurii, elemente și tendințe romantice, realismul s-a dezvoltat de fapt ca o reacție față de romantism, între o contradicție a realității stabilite și de serie de mari descoperiri științifice și de răspîndirea ideilor determinismului în filozofie. Realismul secolului al XIX-lea apare deci ca un curent critic și polemic, nu numai în direcția socialului (în fond cei mai mulți dintre romantici au condamnat și ei) cu vehemență și cu luciditate, rebelele de la începutul secolului XIX. Cu timpul însă, istoria modificîndu-se și, odău cu ea, aspirările sociale, intelectuale sau estetice, obiectul poezicilor implicite a realității a devenit altul, meru altul, funcția estetică a literaturii realiste diversificîndu-se și necințat și mijloacele ei îmbogățindu-se.

Dar realismul își extrage vigoarea și dintr-o esențială ambiție constructivă, care i-a stăpînit pe toți marii reprezentanți ai curentului, de la Balzac, Tolstol, Dostolevski și Zola, pînă la Brebreanu, Solovoh etc. S-a făcut unora eroarea de a se considera realismul (și acela al scriitorilor citați) ca o simplă metodă reproductivă (golinărie pasivă a realului) uni estetici-marxiști din occident — cazul cel mai cunoscut e acela al Garauy — au încercat să fundamenteze ideea unui realism contemporan, „creator de mituri” și „prometeic”,

cu Richard Wagner: stabiliam o legătură între *Les Rouges-Macquet* și *Inelul Niebelungilor*. Și e care inexistență această legătură? Inrudirea spiritorilor lor, a intențiilor și chiar a mijloacelor sare astăzi în ochi... Căci cum se poate trece cu vederea în epopeea lui Zola simbolismul și înclinația spre mit care, în ciuda forței dramatice și unei brutalități, altădată scandalosă, pusă în slujba adevărului, — ridică universalul său pînă la supranatural? Există, în genere, în orice mare operă realistă și o latentă forță de transfigurare simbolică. Aceasta nu înseamnă însă că și inversul este adevărat, căci nu orice scriitor care aspiră la simbol, parabolă sau mit poate fi considerat realist. Elementele simbolice joacă un mare rol în proza fantastică romantică (Novalis, E.T.A. Hoffmann, Charnisso, Edgar Poe, Eminescu), dar nimănu nu i-a venit în minte să le raporteze, în vreau fel sau altul, la curentul realist. De ce am modifica atunci sensul istoric al realismului, lărgindu-l la infanți, pentru a face pe Kafka un reprezentant al lui? Garauy procedea așa cum procedea pentru că i se pare că, dacă un număr de importanți artiști contemporani (într-o parte și Kafka) nu sînt incluși în sfera realismului, acesta ar fi echivalent cu negarea valorii lor. El scrie, foarte explicit: „Din Stendhal și din Balzac, din Courbet și din Repin, din Tolstol și din Martin du Gard, din Gorki și din Malakovski, putem să desprindem criteriile unui mare realism. Dar dacă operele lui Kafka, Saint-John Perse sau Picasso nu corespund acestor criterii, ce vom face noi? Trebuie să-l excludem din realism, adică din artă? Sau, dimpotrivă, trebuie să deschidem și să extindem definiția realismului, să-l descoperim în lumina acestor opere caracteristice pentru secolul nostru, dimensiuni noi, care ne vor permite să integrăm moștenirile trecutului toate aceste aporturi noi? Noi am intrat în chip liberat pe cea de-a doua cale?” Consta-

prezentare literară a realului în forme cît mai apropiate de ale percepției obișnuite. Orice realism — indiferent de factura lui, de sensurile lui ultime — începe de aici. Ca tehnică literară — cum foarte bine a înțeles Edgar Papu într-un articol intitulat „Realism și purismul estetic” — realismul „se aplică numai asupra”, realității evidente pentru toți. Acest „evidențialism” s-a consolidat, ca rezultat, în literatura în proză, atunci cînd s-a realizat fuziunea între cartezianism și empirismul literar, în secolul al XVIII-lea. După John Locke, care afirmase că datele oferite de simțuri în legătură cu realitatea sînt singurele certe, metoda observației (esențială în realism) capătă și o confirmare epistemologică. A transcrie exact realitatea a noului minjios aspect al ei, ca un fapt perceput simțurile, devin, încă de la începutul secolului XVIII (prin Daniel Defoe) condiții limitate ale unei orientări meru mai puternice în domeniul epicii. Desigur însă că tradițiile realismului în această direcție sînt mult mai vechi. „Evidențialismul” de care vorbeam nu este o descoperire a veacului luminilor, destul de abia acum își capătă justificare filozofică.

Pornind de la aspectul discutat, s-a putut vorbi, în afara curentului propriu-zis din secolul XIX—XX, de un realism, care a evoluat de la începuturile literaturii, în opoziție cu alte stiluri, și care și-a atins punctul culminant, în cadrul curentului, în operele lui Stendhal, Balzac, Tolstol etc.

Realismul în sensul pe care-l circumscriem acum comportă cîteva implicaiții precise, a căror identificare și „modelare” (ca să folosim un termen la modă), nu pot să nu țină seama de reperole conținute în noțiunea istorică analizată mai sus. Un stil realist, se definește epocă s-ar înscrie în cronologic, se va distinge prin extensiunea observației, tradusă într-o anumite calitate concretă a lexicii; și se va distinge prin apelul la experiența imediată, cotidiană, a cititorului. Un scriitor de factură realistă ține, de asemenea, să încorporeze a amănuntului exact, conferind o funcție importantă reprezentării lumii exterioare în care se mișcă miste erol văzuți nu ca tipuri umane generale, ci ca oameni sociali, reprezentativi pentru epoca istorică, și profesionași lor.

Oricum am lua lucrurile, e greu să discutăm despre fantasticul kafkian, despre „onirismul său metafizic” sau despre simbolismul său deliberat echilibrat, tradus într-o anumite calitate a secolului XX. Înainte de a reveni la subiectul nostru propriu-zis, să constatăm că toți despre „realismul” lui Kafka s-a mai scris. Alain Robbe-Grillet, revendicîndu-l pe Kafka ca pe un precursor al „noului roman”, afirmă: „Acest autor realist (în accepțiunea nouă pe care încercăm s-o definim: înțelegerea și descrierea obiectelor prezente vizionare), este în același timp cel care a fost mai încărcat de sensuri — de sensuri „profunde” — de către admiratorii și exegeții săi (...). Or, lucrul de care ne convinge, dimpotrivă, o lectură neprevenită este realitatea absolută a tuturor celor despre care Kafka” etc. Hoțărîr lucrul, realismul a generat o adevărată mistică terminologică!

Încercînd, în continuare, să elucidăm sensul istoric al conceptului de realism, trebuie să arătăm că secolul al XIX-lea a însemnat o etapă în care s-a generalizat efortul de a da o re-

prezentare literară a realului în forme cît mai apropiate de ale percepției obișnuite. Orice realism — indiferent de factura lui, de sensurile lui ultime — începe de aici. Ca tehnică literară — cum foarte bine a înțeles Edgar Papu într-un articol intitulat „Realism și purismul estetic” — realismul „se aplică numai asupra”, realității evidente pentru toți. Acest „evidențialism” s-a consolidat, ca rezultat, în literatura în proză, atunci cînd s-a realizat fuziunea între cartezianism și empirismul literar, în secolul al XVIII-lea. După John Locke, care afirmase că datele oferite de simțuri în legătură cu realitatea sînt singurele certe, metoda observației (esențială în realism) capătă și o confirmare epistemologică. A transcrie exact realitatea a noului minjios aspect al ei, ca un fapt perceput simțurile, devin, încă de la începutul secolului XVIII (prin Daniel Defoe) condiții limitate ale unei orientări meru mai puternice în domeniul epicii. Desigur însă că tradițiile realismului în această direcție sînt mult mai vechi. „Evidențialismul” de care vorbeam nu este o descoperire a veacului luminilor, destul de abia acum își capătă justificare filozofică.

Pornind de la aspectul discutat, s-a putut vorbi, în afara curentului propriu-zis din secolul XIX—XX, de un realism, care a evoluat de la începuturile literaturii, în opoziție cu alte stiluri, și care și-a atins punctul culminant, în cadrul curentului, în operele lui Stendhal, Balzac, Tolstol etc.

Realismul în sensul pe care-l circumscriem acum comportă cîteva implicaiții precise, a căror identificare și „modelare” (ca să folosim un termen la modă), nu pot să nu țină seama de reperole conținute în noțiunea istorică analizată mai sus. Un stil realist, se definește epocă s-ar înscrie în cronologic, se va distinge prin extensiunea observației, tradusă într-o anumite calitate concretă a lexicii; și se va distinge prin apelul la experiența imediată, cotidiană, a cititorului. Un scriitor de factură realistă ține, de asemenea, să încorporeze a amănuntului exact, conferind o funcție importantă reprezentării lumii exterioare în care se mișcă miste erol văzuți nu ca tipuri umane generale, ci ca oameni sociali, reprezentativi pentru epoca istorică, și profesionași lor.

Oricum am lua lucrurile, e greu să discutăm despre fantasticul kafkian, despre „onirismul său metafizic” sau despre simbolismul său deliberat echilibrat, tradus într-o anumite calitate a secolului XX. Înainte de a reveni la subiectul nostru propriu-zis, să constatăm că toți despre „realismul” lui Kafka s-a mai scris. Alain Robbe-Grillet, revendicîndu-l pe Kafka ca pe un precursor al „noului roman”, afirmă: „Acest autor realist (în accepțiunea nouă pe care încercăm s-o definim: înțelegerea și descrierea obiectelor prezente vizionare), este în același timp cel care a fost mai încărcat de sensuri — de sensuri „profunde” — de către admiratorii și exegeții săi (...). Or, lucrul de care ne convinge, dimpotrivă, o lectură neprevenită este realitatea absolută a tuturor celor despre care Kafka” etc. Hoțărîr lucrul, realismul a generat o adevărată mistică terminologică!

Încercînd, în continuare, să elucidăm sensul istoric al conceptului de realism, trebuie să arătăm că secolul al XIX-lea a însemnat o etapă în care s-a generalizat efortul de a da o re-

M. N. RUSU

o lucrare muzicologică

Încă de la începutul scolului, muzica europeană, bazată pe clasicismul tonal ce și urmaso o firească evoluție cumulativă cromatică, ajunsă într-un ultim stadiu, solicită imperios o reimpromptare a stărilor muzicale însăși, fie printr-un fel deosebit de a considera — și în consecință, de a organiza — materialul deja existent (cele 12 semitonuri reprezentând totalitatea cromatizării a tonalității se emancipează acum de funcționalitatea acesteia în dodecafonia-serială a lui Schönberg) fie prin căutarea unor domenii de investigație noi.

În acest sens, muzica folclorică aduce mai mult decât farmecul inedit — ce a atras din totdeauna pe compozitori — un sistem propriu care permite (unul mai important decât primulul pitoresc) o creație în spiritul respectiv.

Densitățile cromatice post-wagneriene, dodecafonia și se opune clarității modale, de la structurile concentrate de câteva sunete până la complexitatea modurilor care — prin diferite căi — pot ajunge să cumuleze, de asemenea, cele 12 semitonuri, fără ași pierde originea diatonică. În ciuda similitudinii cantitative, nu numai originea, dar și sensul diferă. De aceea este impropriu a denumi pur și simplu „cromatic” ambele cazuri, terminologia obișnuită (și pe care avem tendința să o înțelegem reînnoind-o doar în anumite sisteme) se dovedește deci a fi adesea improprie și mai ales generatoare de confuzii privind conținutul (și aceasta cu atât mai mult cu cât teoria muzicii vine în urma experienței artistice — și cu atât mai mult cu cât terminologia a reprezentat întotdeauna un punct nevralgic al musicologiei).

Fate meritul lui Gheorghe Firca de a fi dezbătut recent, în musicologie românească, această problemă. Dar cartea sa *Bazele modale ale cromatismului diatonic* urmărește mai mult decât simpla conturare a unor categorii, natura însăși și mecanismul fenomenelor. Incursușea istorică este menită a stabili punți cauzale; astfel, procedeele de „umplere” cu sunete apropiate a unor intervale din scrieri modale primitive relevă apartenența modală a acelor structuri contemporane mai complexe, care au fost la bază alesele principii.

Patelul cel relevarea unor asemănări elementare între gindurile muzicale, ce se dovedesc a rămâne constante în timp, procesul evolutiv operând doar asupra formelor în care se manifestă (am spune, evoluția în spirala cu note șiura pe aceeași coordonată, dar la diverse înălțimi, moduri antice grecești, medievale, bizantine și unele aspecte ale percepției lor în folclor și muzica cultă contemporană), autorul este preocupat și de aspectul opus, cel al dezvoltărilor transformatoare, acordind o atenție deosebită conceptului cromatic: cromatismul ca funcție coloristică în epoca antică, fără ca substratul original diatonic... să fie atecat, apoi „angrenarea acestuia (cromatismului) în noua funcționalitate tonală”, cromatismul reprezentând „particularul acestui general care este sistemul primar și, totodată, universal al muzicii, sistemul diatonic” (p. 13), anularea acestei relații în cazul absolutizării cromatismului în dodecafonia, posibilitatea de a realiza realitatea cromatică în muzică modală, cromatismul diatonic...

Maniera autorului de a urmări opera marilor compozitori evidențiazând asemănările stilistice și posibilitățile de manifestare ale unui material morfologic comun ne îndeamnă să conștientăm că delimitarea stilistică pe epoci stabilește diferențierea în timp, dar, totodată, premizele istorice. Conceptul care îl determină pe un Bach (situat la răscrucea dintre polifonia modală și cristalizarea funcționalității tonale) sau pe un Mozart să folosească întru totul pașii ale operei lor, a aproape întreg totalul cromatic, diferă desigur de cel al compozitorilor zilelor noastre și nu mai puțin însă, se stabilește o filiație ce permite lui Alban Berg să declare că „de la Mozart pornește o linie directă până la Reger și Schönberg” (p. 47).

Dar, mai putem spune, fenomenul este reversibil: istoria poate explica contemporaneitatea, dar în același timp, se lasă mai lesne descoperită prin prisma ultimelor realizări, a cunoscătorilor evolutive. Revendicând la cercetările lui Gh. Firca, cunoșterea anumitor formule modale specifice, așa cum apar cristalizate, bina conturate în muzica lui Bartok, facilitează detectarea fazei lor incipiente în muzica lui Liszt. Autorul ghe să le izoleze din conglomeratul de modalități de tip romantic, la fel cum, în ciuda ortografiei diferite — tribut datorat epoci — nu există nă recunoașcă într-un acord înălțat în creația lui Liszt și Scriabin înălțata unui acord bartokian, frecvență și caracteristică muzicii moderne (Gh. Firca îl denumește „pseudoacordul major-minor”). Lărgimea de vedere, opica necesară unui sistem anume, fără de care nu este posibilă iluminarea definitivă a unor probleme ce încep a fi de domeniul istoriei se împănă cu atât mai mult cu cât „realitatea muzicală nu se încadrează ale regulă în precepte teoretice pure și apriorice” (p. 73, n.n.). Putem adăuga aici că diversitatea direcțiilor creatoare ale unui moment dat nu exclude conștientizarea procesului de imitație; în sfârșit, a celor curente ce apar cristalizate și devenite „clasicele” timpurilor noastre, o serie de tendințe ce și-au pierdut din importanță prin selectarea istorică, nu au trecut însă fără să și fi lăsat amprenta; unele sisteme, o dată preluate, capătă alte sensuri expresive determinate de sensibilitatea, concepția și formația compozitorului respectiv (cazul modurilor hinduse în opera lui Messiaen) altele, preluate sau influențate inconștient ori printr-o percepție instinctivă are un rezultat poate mai neobișnuit: nu mai puțin interesant și nu lipsit de consecințe. Un asemenea caz complex îl reprezintă în muzica românească George Enescu. De aceea credem că importanța deosebită ce se acordă operei sale în volumul citat prin analiza care, alături de altele, este din lucrările compozitorilor noștri, aduce o reală contribuție la studierea muzicii românești, reprezentând un merit și dintr-o parte mai mică — și aceste cărți ce oferă un bogat material în demanșă ser fructuoasă discutiilor de specialitate.

MIRIAM MARBÉ

© Editura muzicală a Uniunii compozitorilor, 1966.

A R T E

„Începuturi” de GH. ILIESCU-CĂLINEȘTI

Gheorghe Iliescu-Călinești

expoziții

Gozduind înția expoziție personală, a unui sculptor finar, sala Dalles ia sub auspiciile binecunoscutului sau prestigiu o manifestare artistică a căreia notă dominantă o reprezintă — dincolo de farmecul debutului — echilibrul de gândire, prospețimea unor investigații spațiale, încercarea frecvență de a le lensiona sau șleui după cerințe ale esențializării și — implicit — după corespondența intimă a acestora cu virtuțile ale creației populare.

Deși asupra unuia sau altuia dintre rezolvările plastice, asupra unor accente sau estompări urmările de artist, părțile vizitatorilor pot fi nuanțate, impresia covârșitoare pe care și-o lasă sculptura și desenele lui Iliescu-Călinești e aceea a unui talent bine structural, pe coordonatele unor date spirituale străine epatării, succesului ieftin. Eliberând forme și expresii, dăta pare a căuta în straturile adânci ale materialului intruchipări și gânduri înzestrate cu forță de convingere, capabile a stabili cu privitorul un dialog nedismulată, o relație strânsă în planul ideii.

Altos îndeabste — către volume viguroase, sculptorul creează imaginea pentru un întreg „cimp magnetic” pe care îl vede dominat prin puterea de iradiere — mai amplă sau mai restrânsă — a fiecărei lucrări. Menite, cele mai multe dintre ele, a fi plasate în aer liber, piesele își refuză oarecum autonomia, statismul, setea lor fiind mai degrabă aceea a încorporării într-un peisaj uman decât autoritatea austură a monumentului. Avându-și clare anume latente înțime, ca și imperativul autoexigentei, o asemenea sculptură își controlează evident virtuțile epice, în favoarea unui sens metatoric. Surprins în momente sau alegorii definitorii, figurile omenestii, horele, anotimpurile, datele realității primesc stilizarea ca pe o încercare de reliefare, filtrare și împănare a ceea ce constituie în ele miez durabil, revelator. De la omagiul adus Începuturilor, vechilor materii cioplitori în lemn de prin părțile Argeșului (dintre care pare-se că face parte însuși tatăl artistului) până la expresivul Stilp al iubirii, înălțarea lucrărilor se petrece potrivit, după părerea noastră, alături dorinței sculptorului de a reconstitui „pietre de hotar” ale spiritualității românești, cit și vădită sale aptitudini de a încorpora căutărilor proprii lecția de probitate, evlavie și esențialitate a marilor precursori: Brâncuși, Paciurea, Anghel.

Dincolo de asemenea alitudinii, omologate term în sculptura românească, încercarea de a aduce un spațiu o îmbogățire de sensuri și mijloace, fine — mai cu seamă în zilele noastre — de investigarea artistică a sensurilor realității contemporane. Fără a recurge la „fotografia în relief”, sculptura are astăzi posibilitatea mai mult ca oricând a fi de sine stăpână și superioară. În aspirația către monumental sa-remarcant, în genere, o coordonată a sufletului epocii actuale. La Iliescu-Călinești acest suflet înglobează parcă, și reconsideră, o arie temporală mai largă. Sensul u-

nitor al lucrărilor se întrevade în pregnanța cu care e subliniată ideea acelei continuități și unități în care datele experienței de viață a artistului se interfează și se contopesc cu un univers de simțire circumscris unor tradiții și permanente ale întregii noastre culturi plastice.

Dacă ciclul Pământencelor, în piatră, subliniază — într-o manieră voit „rudimentară” — mai ales statornicia sau rdnicia ființelor, anotimpurilor și finiturilor, „șilpii” și portretele în lemn încearcă a depăși condiția telurică o inspirație către decantări și sugestii cu vădit caracter mediativ. Un emoționant portret, înfățișat în „clădită una în alta fac un... „nod” generabil”) De remarcat însă și o asemenea demnitate a expresiei (dusă mai departe prin înălțare, Formă în spațiu etc.) nu se pierde în gol, alinându-se suportul de echilibru în alte lucrări, cu un caracter mai explicit, cu nimic mai prejos ca semnificație și realizare. Se cuvine a aminti, în acest sens, unele portrete (Tăpăncă din Muscel — în primul rând) unde tratarea atentă a fizionomiilor nu văduștește nicicum sugestia deosebită, ba dimpotrivă — evidențiază poezia complexă a vieții interioare.

Reflexiv fără afectare, optind uneori către lirism (în chip deosebit în desene), sculptorul împrimută mai tuturor lucrărilor un fior de baladă ori de legendă. Curgate de lăstărișul epic, anotimpurile, îngemănarea, sarutul, cumințenia și însăși Baba Dochița (măcheta a unei lucrări monumentale) își oferă astfel un interpret sensibil, atențat totdeauna la ceea ce emblema unică, la înfățișarea revelanta pe care o pot căpăta trăirile și intuițiile sale, prin sonarea și stapinirea virtuților sintetice ale realismului. Avind atenția concentrată către o sculptură a esențelor, inspirația nu pierde îndeabste contactul cu materialul, nu cedează haosului și spontaneității. Așa-zisele rafinamente de stil, Iliescu le preferă expresia directă, o emoție, a adevărului. Sculpturile sale — născute într-o gândire riguroasă, crescute firesc pe tulpina tradiției noastre — sint mai degrabă lucrarea unui rapsod decât a unui artizan. Ușor arhaizant uneori, mai ales în piatră, sculptorul află în sine și încredințază tot mai vădit pietrei și lemnului selea unei confruntări, timbrul unei continuități de reflecție și simțire, către vibrația acută a ideii contemporane. Fixind viguros o nouă prezență în aria noastră plastică, expoziția tinărului sculptor aduce în acest sens semne de recunoaștere și făgăduință asupra cărora doar perspectiva viitorului poate indica adevărată măsură.

MIHAI NEGULESCU

film

cinești români în dicționare

După ce, anul trecut, ne-am sporit biblioteca personală cu *Dicționare de Cinemă* al lui Jean Mitry (Librairie Larousse, 1963), în vora acestora ne-a parvenit mai recentul *Dicționare de Cinemă* de Georges Sadoul (Microcosme, Editions du Seuil, 1965). Frumos: ca și literatură, ca și muzică sau artele plastice, cinematograful începe să și adune evenimentele, operele, oamenii, în tot mai dese și mai dense lexicoane, enciclopedii și dicționare. Folositor: am uitat titlul unui film, numele unui realizator sau al unui protagonist? Întindem mîna, răfoim dicționarul și pină la urmă nu e exclus ca golul memoriei să fie umplut. Am repetat, și eu, gestul, am întins mîna și am răsfătat, ba chiar m-am aplecat în lectura acestor dicționare, în timp ce un gînd ciștiga tot mai mult teren: dar cit de frumos și de folositor e să ai, în bibliotecă, asemenea opere de informare? Răspunsul mi-a fost sugerat într-o manieră camil-petresciană: cită exactitate, atita frumusețe și atita folos!

În paginile acestor „instrumente de lucru”, de largă și strictă documentare, exactitatea suferă de un fel de prematură scleroză. Am verificat simptomul în general și-l-am verificat în special, cu privire la prezența filmului românesc. Nu-ș vrea să pot fi învinuit de provincialism: vreau să spun că nu m-am așteptat de loc să găsec în cărțile cercetate o hiperbolică ogîndire a mult-puninului cinematografiei noastre, o exaltare de valori încă neartistice. M-am așteptat, în schimb, la precizie și rigoare (științifică). Și nu le-am întâlnit.

Cu *Dicționarul* lui Mitry, povestea se termină cit ai zice peste. E o lucrare pătimășă, aproape mărturisit pătimășă, în care și face loc tendința de absolutizare a unor criterii subiective. Ea trebuie consultată în „cheie Mitry”, iar cui îi place culoarea personală — chiar și atunci cînd e vorba de opere enciclopedice — i se pot procura și (vagii) satisfacții. Pe scurt, Mitry nu suflă nici un cuvînt despre vreun cineast român, deși

în tabelele de „opere marcante” din apendice, Ion Popescu-Gopo e înregistrat cu *Scurta istorie și Sapte arte* (Mitry ignoră, de altfel, și existența lui Jean Negulescu, regizor american de origine română, al cărui — într-adevăr frumos — film *Johnny Belinda* figurează totuși printre „operele marcante” ale anului 1948). Dar, cum obișnuiesc unii să spună, pace sufletului său: Mitry și *Dicționare de Cinemă* se salvează tocmai prin subiectivitatea declarată și delibărată. De gustibus et fribus...

În privința lui Georges Sadoul, însă, termenii discuției se schimbă. Georges Sadoul se vrea un cavalier al informației multilaterale și riguroase, obiective, un atașatistul în ale cinematografiei. Mai mult, a fost de repetate ori în România (dacă nu mă înșel, a și elaborat lucrări, la Sinaia), a văzut filme de-ale noastre, a asistat la primul festival de la Mamaia, a lansat formula „școlii românești” de scurt-metraj etc. Cum se reflectă această abundență documentație în *Dicționare de Cinemă*? Ea se reflectă în trei articole: despre Culele, despre Iliu și despre Gopo (considerați în ordine alfabetică, firește). Cu primumele lui Culele devine Liviu, moi înțeleg: nici liniștii sau corectorii de la Imprimerie Tardy din Bourges nu pot fi desăvîrșiți. Dar nu înțeleg de ce Valeriu Dunăreț și soții, cea mai mare reușită a tinerei cinematografii românești, într-un dicționar din 1965, în care se amintesc imediat și de *Pădurea spinzuraților* (1964). Se prea poate ca, la data intrării sub tipar a dicționarului, Sadoul să fi auzit doar de acest din urmă titlu: riguroasă, însă, l-or fi obligat la o altă înscriere în pagina de enciclopedie.

Despre Victor Iliu, după ce avizile un nedumitor „format în Franța” (!), Sadoul susține că „a realizat două războaie două filme de o pregnanță al-moșteră fărănească: în *Șat la noi* (1950)... și mai ales *Mitra Căcor* (1954)”. Las la o parte inexactitatea datelor, pentru a constata absența Marii cu noroc (1956), fără-nicioială cea mai bună realizare a lui Iliu (coincidentă: tot de o „pregnanță al-moșteră fărănească”), consemnată destul de elogiios — inclusiv imaginea lui Gologan — și de presa franceză.

Relativ la Ion Popescu-Gopo, *Dicționarul* cineștilor e mai fidel în raport cu realitatea: „Unul din marii animatori europeni, care s-a impus prin trei filme mici de mai puțin de 25 de minute în total (de data aceasta măsurătoarea s-a făcut cu cronometrul — n.n.)... al căror oroz e un Adam plin de umor, declanșînd în lant, gaguri naive și ingenioase, pline de o rară poezie”. Cînd, însă, sint enumerate colaborările de la *S-a furat o bombă*, precizia dispore: în interpretii filmului, după Sadoul, ar fi un *Daro Iurie* și o *Liliana Ionescu*! Și cu asta, interesul lui Georges Sadoul — alit de promișător exprimat, de nenumărate ori, în scris — se sleiește...

În concluzie: nu putem emite pretenții de — încă — nejustificat orgoliu și prestigiu cinematografic internațional. Sintem, însă, îndreptății să dorim ca alit cit se spune despre noi, să fie rostii cu rigoare și punctualitate.

Ciclopediașul ne jenează, oriunde l-am vedea reînviat...

FLORIAN POTRA

COMITETUL DE REDACȚIE

GHEORGHE ACHITEI
(redactor-șef adjunct)
L. D. BALAN
(redactor-șef adjunct)
MARIN BUCUR
MIHAI NEGULESCU
DINU SARARU
(secretar general de redacție)
VIOLETA ZAMFIRESCU
Prezentare artistică
EUGEN MIHAESCU
Prezentare grafică
D. MOLDOVEANU

REDACȚIA: 8-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51, 12.18.10.
ADMINISTRAȚIA: Sorașua Kiseleff nr. 10, telefon 18.33.99.
Abonamente: 13 lei — 3 luni, 26 lei — 6 luni, 52 lei — un an.
Tipărit la Tipografia Combinată poligrafică Căsu Ștefăni.

40.220